

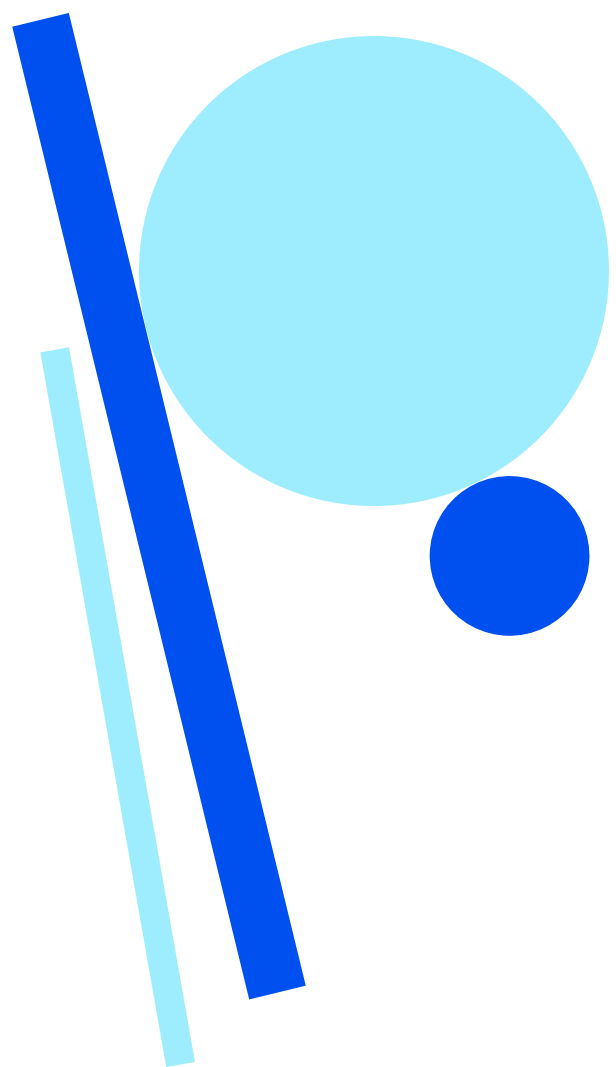
Prevenција i tretman respiratornih bolesti

Prim. dr Lili Džilvidžieva

Otorinolaringolog

Institut za zdravstvenu zaštitu dete i omladine Vojvodine

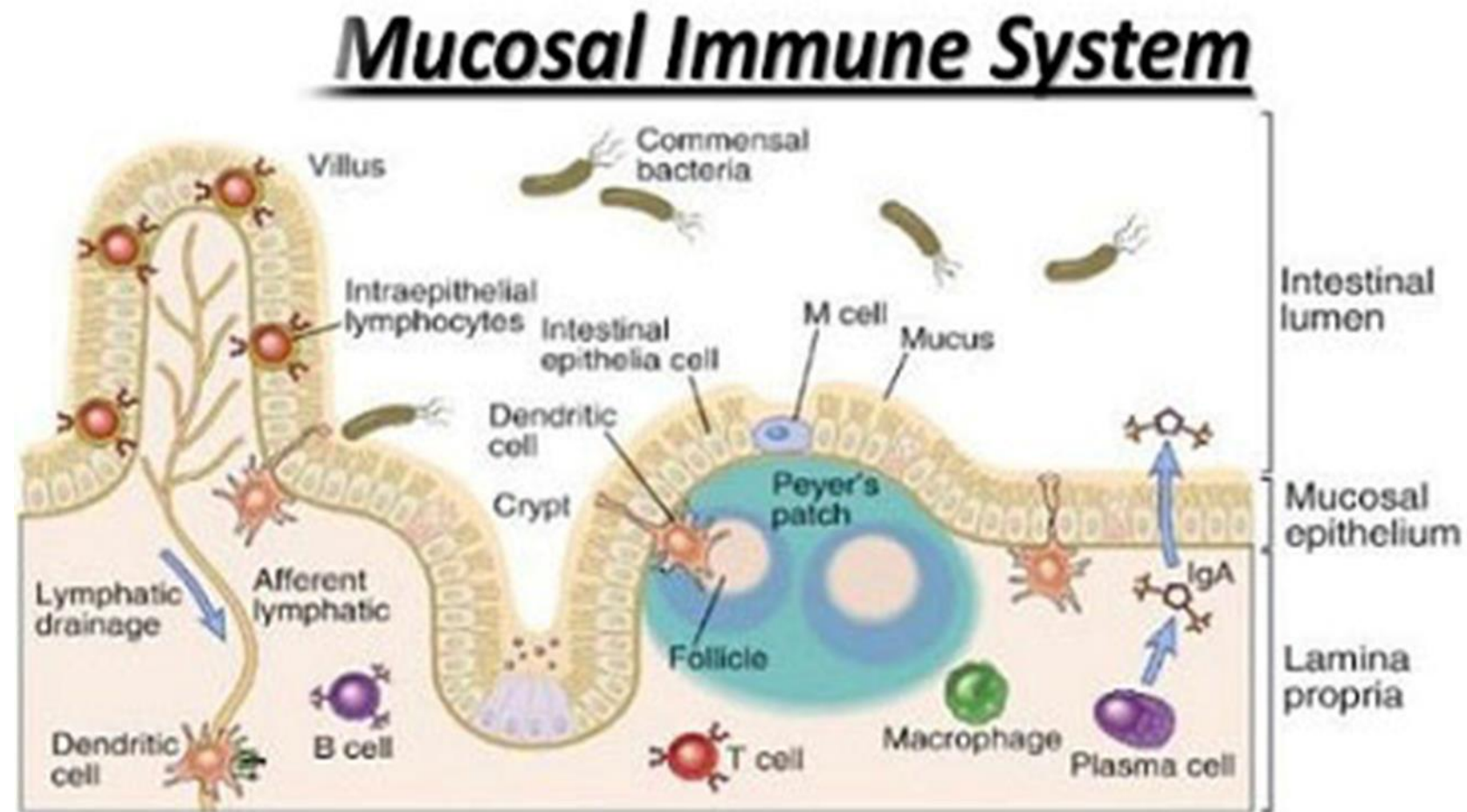

Nos – interaktivni organ

- Uloge nosa
- Disanje na nos je fiziološki oblik disanja
- Rezultira 10-20% većim unosom kiseonika i održavanjem elastičnosti pluća
- Zdrava nosna sluzica ima važnu ulogu u očuvanju imuniteta

Nosna sluznica ima važnu imunološku ulogu

Imunološka funkcija-funkcija barijere nosa je jedna od najznačajnijih uloga epitela sluznice nosa

Pored uloge barijere sluznica nosa i PNŠ je značajna i sa aspekta imunoodbrane produkcijom imunoglobulina IgA i IgG koji su citotoksični i uništavaju mikroorganizme na svojoj površini

- **Sekretorni IgA čini 50% proteinskog sastava nosnog sekreta**

Nosna sluznica ima važnu imunološku ulogu

Nespecifični mehanizmi imunoodbrane nosa uključuju:

- **Statičke mehanizme (struktura epitela)**
- **Dinamičke (konfiguracija endonazalnog protoka vazduha)**
- **Fizičke i hemijske mehanizme (struktura i sastav nazalnog mukusa, MCK, plazma ekstravazaci**

Humoralni mehanizmi imunoodgovora nazalne sluznice

podrazumevaju aktivnost nespecifičnih supstanci odbrane
lokalizovanih u nazalnom epitelu i sekretu:

- Lizozim utiče na peptidoglikane ćelijskog zida gram+ bakterija
- Laktoferin inhibira rast bakterija
- Ologosaharidi vezuju bakterije

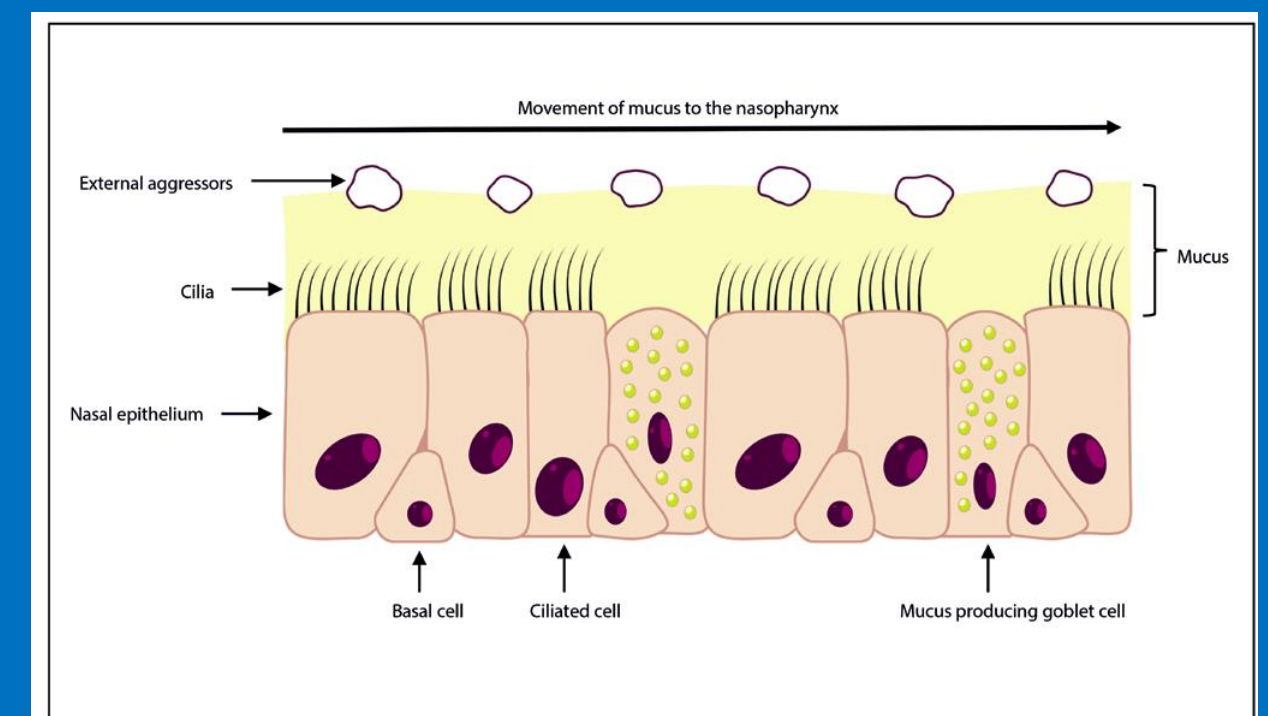
Celularna imunodbrana nazalne sluznice:

- Neutrofilni granulociti stvaraju proteaze i hidrolaze koje razaraju ćelijske membrane bakterija i virusa
  - Protein komplement sistem
    - Kinin kalikrein sistem
    - Intracelularni interferon
    - Monociti i makrofagi

**SPECIFIČNI IMUNOSISTEM SLUZNICE NOSA JE DEO
LIMFATIČNO-SLUZNIČNOG SISTEMA MALT
(mucosa-associated-lymphatic tissue)**

- **CILIJE** su specijalizovane ćelije sluznice nosne šupljine.
- Sinhronizovano kretanje cilija pokreće sluz sa zarobljenim česticama ka zadnjoj strani nazofarinksa, tako da se mogu progutati ili iskašljati.
- Mukocilijarno vreme transporta kreće se od 1–10 mm na sat u različitim regionima nosa, u zavisnosti od broja trepljastih ćelija, dužine cilija, učestalosti pokreta cilija i viskoznost sluzi.
- Patogene čestice i alergeni mogu oštetiti aktivnost cilija i mogu dovesti simptoma kao što su kongestija nosa, curenje nosa, koji se šire na druge disajne organe.

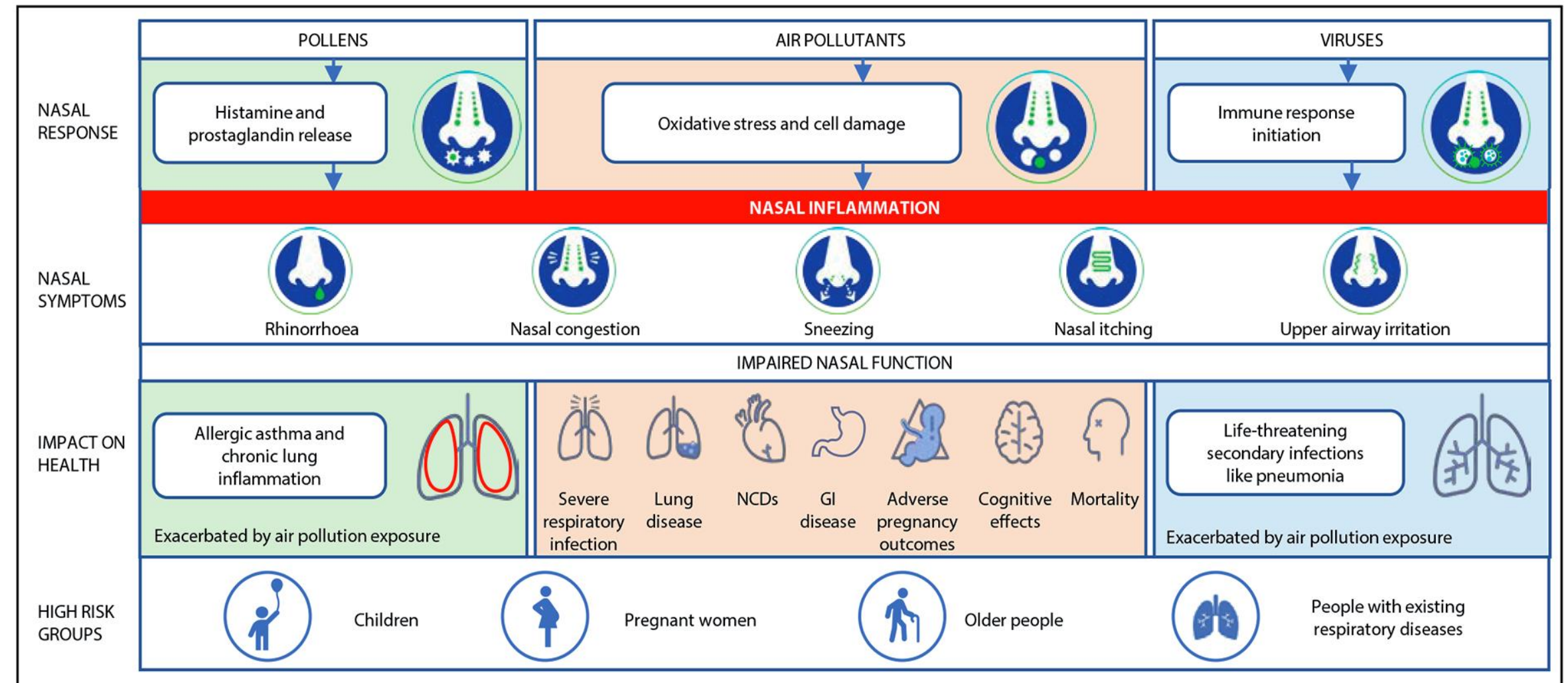
Mukocilijarni klirens je važan odbrambeni mehanizam

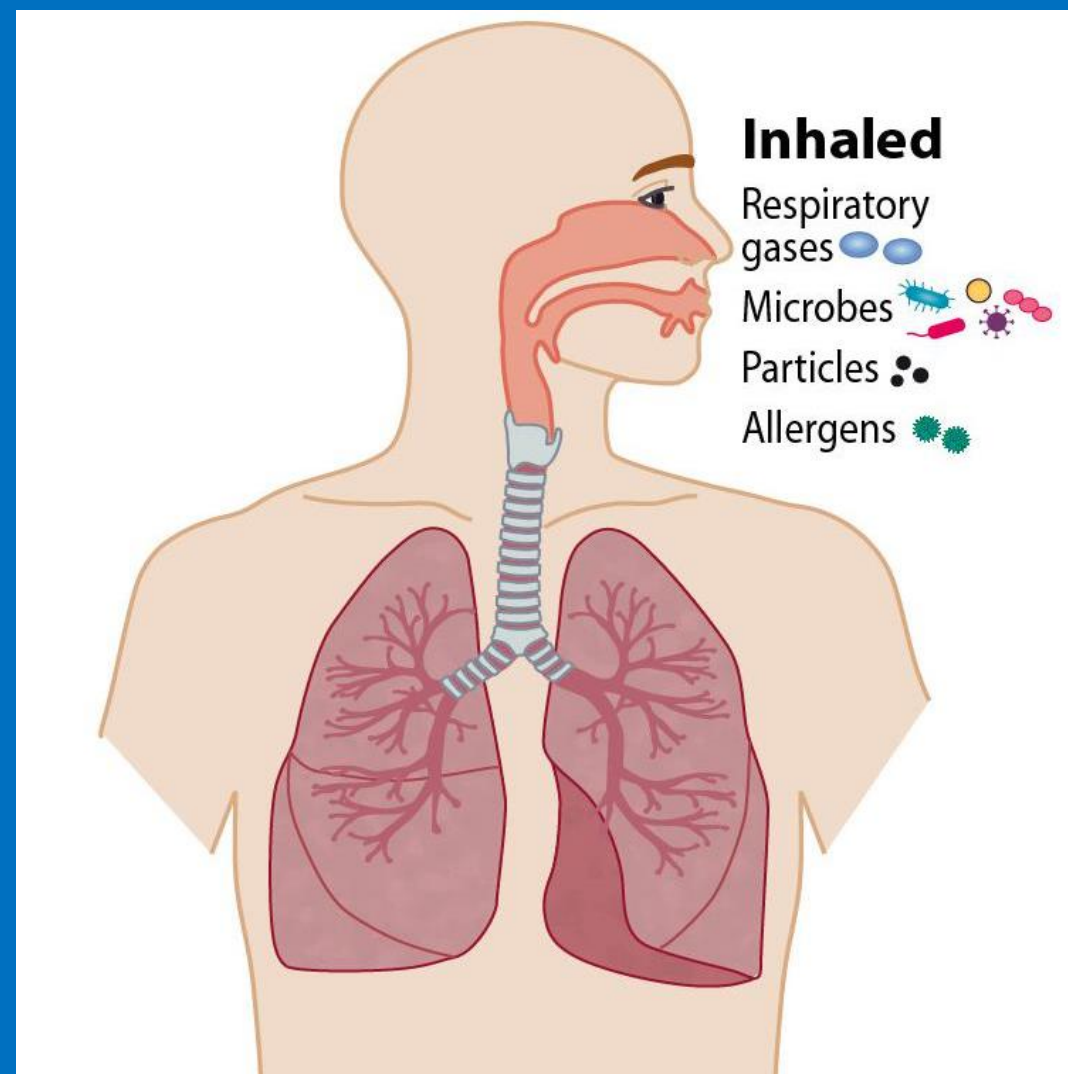

Gornji I donji disajni put čine jedan disajni put

- Nos ima glavnu ulogu u odgovoru našeg organizma na zagađivače.
- Polen na sluznici nosa je jedan od najčešćih uzročnika alergijskog odgovora.

Zapaljenje nosne sluznice
može smanjiti mukocilijarni
klirens i aktivirati sistemski
imunološki odgovor što čini
da donji disajni put bude
skloniji ozbiljnoj upali.

Lower airways

Trachea, bronchi, bronchioles

- **Mucus** secreted by goblet cells
- Mucins bind micro-organisms and disrupt bacterial aggregation.
- Lysozyme, lactoferrin, human-b-defensins, SP-A, SP-D to kill or neutralize micro-organisms
- **MCC**: Cilia move mucus away from lower airways. MCC is influenced by mechanical stress, inflammatory and neurochemical signals
- Microbiota communicates with barriers and host immune system
- PPRs detect PAMPs and DAMPs from foreign particles → homeostasis or immune responses
- UPR helps in clearing pathogens and infection
- Epithelial physical barriers: TJs, adhesions; with surface glyxes, claudins, connexins, paranexins, ZOs
- Smooth muscle contraction: acetylcholine, histamine, cysteinyl leucotrienes

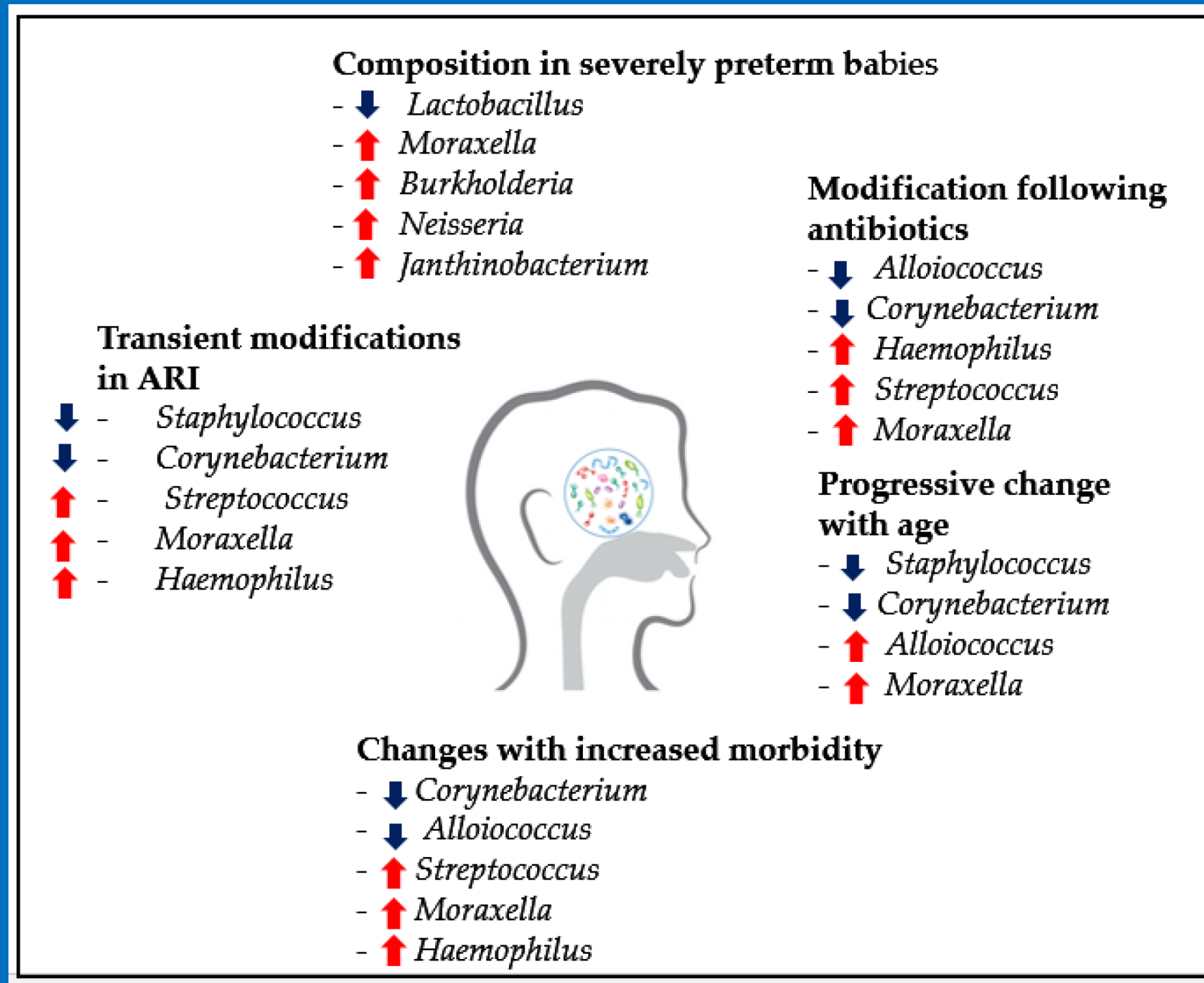
Upper airways

Sinonasal tract

- **Mucus** with lipopolysaccharides, mucins
- Surfactants, lactoferrin, defensins kill or neutralize micro-organisms.
- Protease inhibitors defend against environmental proteases.
- **MCC**: Cilia move mucus with captured micro-organisms and particles away from lower airways
- Microbiota communicates with sinonasal barriers and host immune system
- PPRs detect PAMPs and DAMPs from foreign particles
- Active transport of particles, allergens
- Epithelial physical barriers: such as TJs, adherens junctions: with claudins, desmogleins, ZOs, cadherins, connexins
- **EMT** turnover and repair. EMT related factors include such as MMPs, periostin
- Epithelial basal progenitor cells: epithelial self-renewal, repair injuries

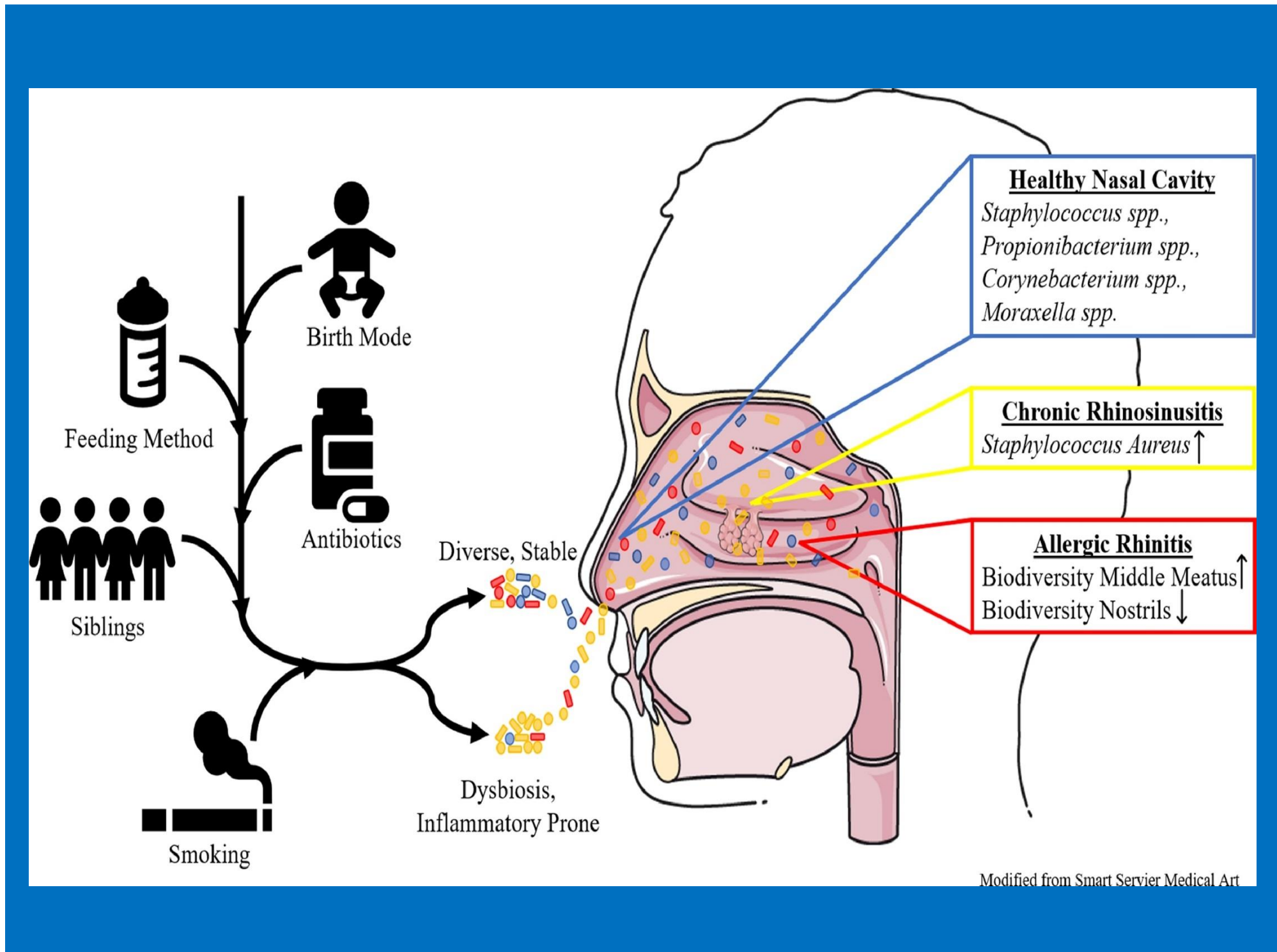

Mikrobiota nosa

- Već u prvoj nedelji života dolazi do kolonizacije *S.aureus* koji vremenom iščezava potom *Corynebacterium* spp.
- U narednih šest meseci dolazi do kolonizacije sa bakterijama *Moraxella*, *S.pneumoniae*, *H.influenzae*
- Ovo prolazi asimptomatski ali ima i patogeni potencijal.
- Obzirom da bris nosa uzet iz donjih pristupačnih delova nosa često nije jasan pokazatelj situacije u gornjim partijama jer ima drugačiju mikrobiotu, u kojim situacijama se radi bris nosa?

Mikrobiota nosa

- Već u prvoj nedelji života dolazi do kolonizacije *S.aureus* koji vremenom iščezava potom *Corynebacterium spp.*
- U narednih šest meseci dolazi do kolonizacije sa bakterijama *Moraxella catarrhalis*, *S.pneumoniae*, *H.influenzae*
- Ovo prolazi asimptomatski ali ima i patogeni potencijal.
- Obzirom da bris nosa uzet iz donjih pristupačnih delova nosa često nije jasan pokazatelj situacije u gornjim partijama jer ima drugačiju mikrobiotu, u kojim situacijama se radi bris nosa?

Mikrobiota respiratornog trakta

Mikrobiota respiratornog trakta je poslednjih godina prepoznata kao kamen temeljac u patofiziologiji respiratornih bolesti.

Sastav mikrobiote pluća zavisi od mikrobiote orofaringsa i gornjih disajnih puteva koji predstavljaju i početak digestivnih puteva.

Tako da imunološki status crevne mikrobiote ovim putem utiče na imunološki status respiratornog trakta.

Mikrobiota of the airways^{5,6,7}

In the nasopharynx:

↓ biodiversity and *C. accolens*^E

↑ *Propionibacteriaceae*^F

In the pulmonary tract:

Presence of *Acinetobacter*^G, *Chryseobacterium*^G, *Burkholderia*^G, *Brevundimonas*^G, *Sphingobium*^G, *Enterobacteriaceae*^F and *Cryptococcus*^G.

Bacteroides^G: Modulation of HS stopping the virus from binding.

Mostafa HH, et al. Metagenomic Next-Generation Sequencing of Nasopharyngeal Specimens Collected from Confirmed and Suspect COVID-19 Patients. *mBio*. 2020;11:e01969-20.

Fan J, et al. The lung tissue microbiota features of 20 deceased patients with COVID-19. *J Infect*. 2020;S0163-4453:30429-31.

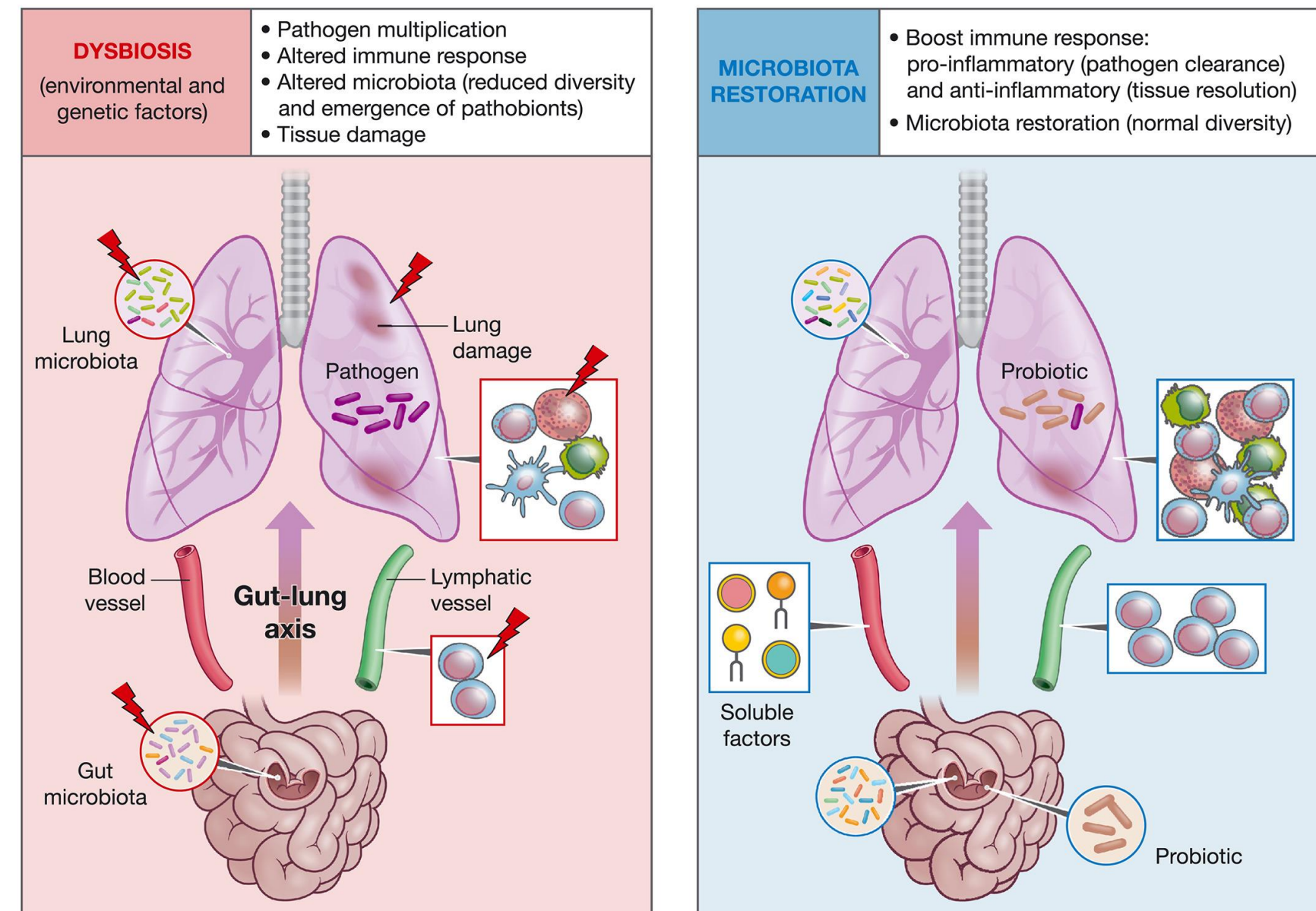

Osovina - creva pluća – Veza između mikrobiote pluća i intestinalnog sistema

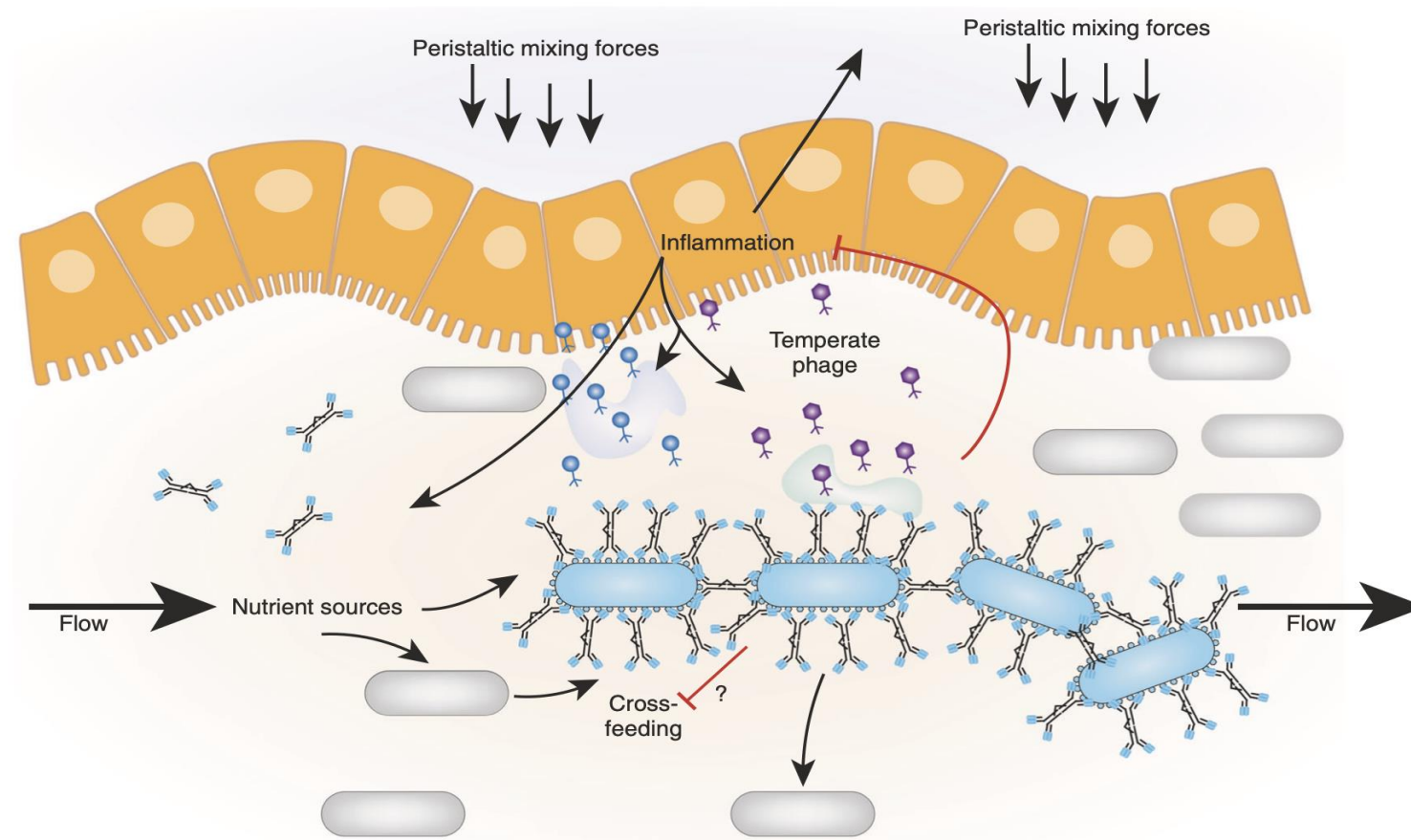
Komunikacija između plućne mikrobiote i intestinalne mikrobiote ima ključnu ulogu u održavanju homeostaze i razvoju i tok bolesti.

Veza mikrobiota pluća i intestinalnog sistema - imunološka modulacija tokom respiratornih oboljenja posreduje crevna mikrobiota.

Upotreba specifičnih sojeva mikrobiote - „probiotici“, sa blagotvornim efektima na imunitet domaćina i/ili protiv patogena, pokazala se uspešnom u lečenju crevnih poremećaja i da ima značajne efekte na bolesti disajnih puteva.

slgA i intestinalna mikrobiota

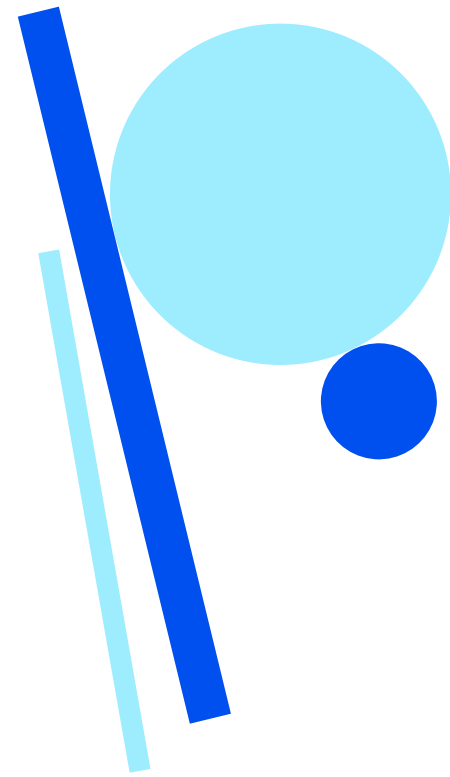
Bakterijski antigeni crevne flore podstiču proizvodnju niskih količina slgA

IL-10 i TGF- β presudni su u održavanju tolerancije sluznice, što dokazuje vezu između proizvodnje slgA, imuniteta i crevne homeostaze.

Sekretorna IgA (slgA) antitela

- regulišu kolonizaciju mikroorganizama na sluznicama.
- Inhibiraju mukoznu penetraciju potencijalno opasnih Ag.
- Regulišu i eliminišu mikroorganizme.

Prevenција je pola zdravlja

- U ovo vreme epidemije, higijena je veoma važna jer tako štitimo naše zdravlje.
- Samo pranjem ruku, dokazano smanjujemo prenos respiratornih infekcija za 21%.*
- **Koliko nas štiti ispiranje nosa?**
- Dokaz efikasnosti primene 100% nerazblažene morske vode za redovno ispiranje nosa
  - smanjuju se ponovne epizode infekcija za 50%
  - održavamo sluznicu nosa zdravom
  - dokazano pojačavamo odbranu od virusa, bakterija i patogeni*

COVID globalni izazov

- Svet je suočen sa globalnom zdravstvenom krizom bez presadana, izazvanom ozbiljno patogenim virusom SARS – COV -2.
- Nažalost, do sada nema potpuno efikasnih tretmana u borbi protiv COVID koji su dostupni, sem vakcine!
- Na raspolaganju je malo medicinskih postupaka koji bi mogli smanjiti virusno opterećenje, smanjiti vreme hospitalizacije pacijenta, širenje virusa i broj pacijenata sa teškim simptomima.

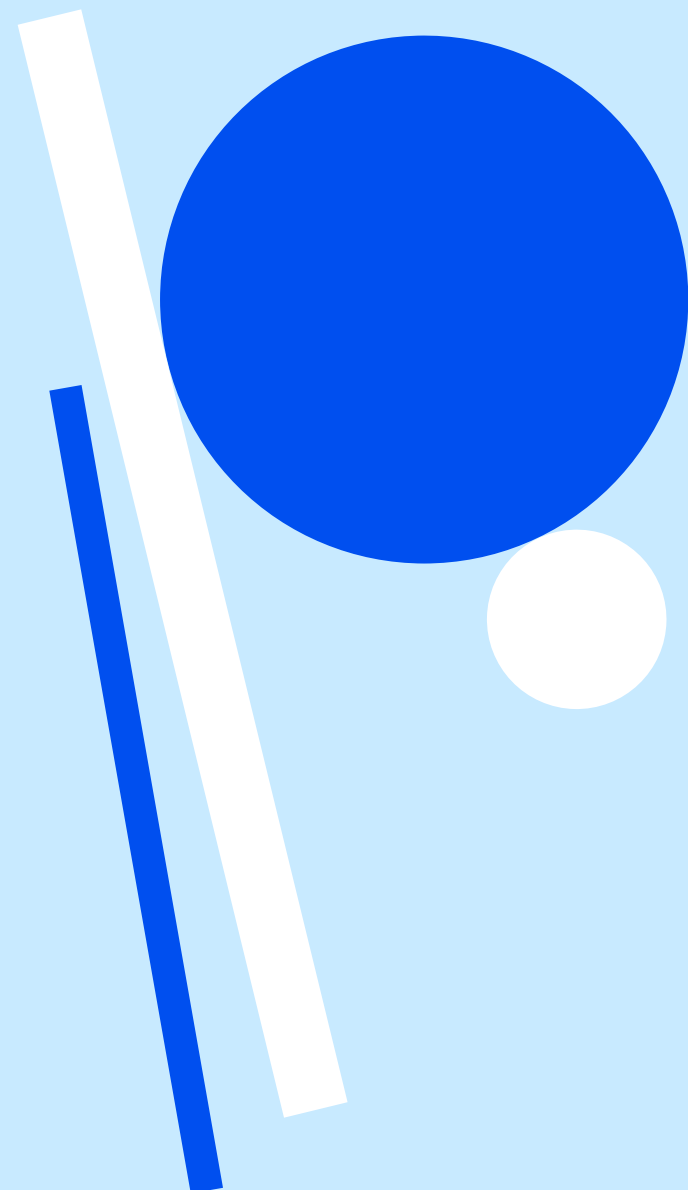

Šta
primeniti
u
prevenciji?

U pogledu trenutne pandemije

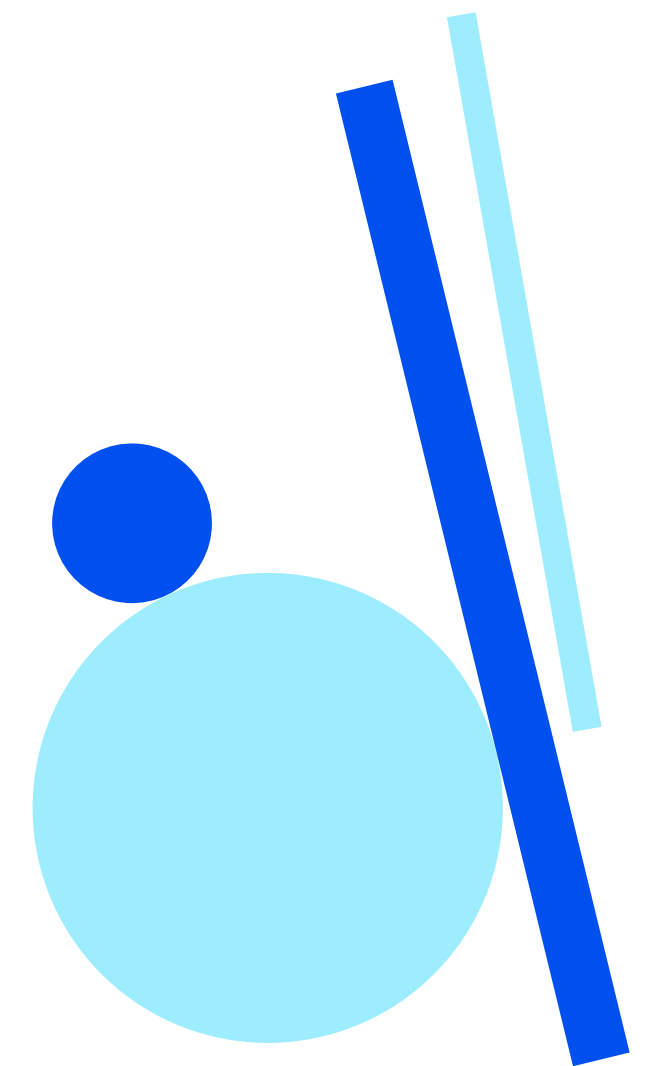
- Virusni titri SARS-CoV-2 izuzetno visoki u nosu i grlu.*
- Utvrđeno je da je receptor hACE2, koji SARS-CoV-2 koristi za uspostavljanje infekcije, visoko izražen nosnim tkivima i sluznici usne duplje.*
- Antimikrobna barijera, imunološki mehanizmi, mukocilijarni klirens i kašalj su važni zaštitni mehanizmi
- 85% pacijenata sa COVID infekcijom pokazuje znake rinosinuzitisa
- Pošto je prateća simptomatologija takva da je narušen mukocilijarni klirens, u terapiji se savetuju sredstva za poboljšanje mukocilijarnog klirensa

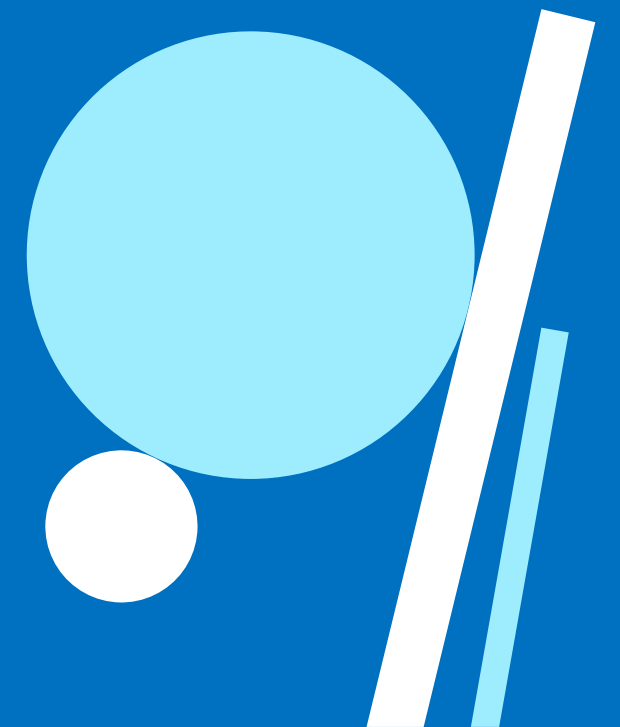
Preporuke Francuskog udruženja rinologa tokom COVID

- Pacijenti nastavljaju svoju uobičajeni terapiju jer nema dokaza da primena nazalnih KS povećava osetljivost na SARS CoV 2 virus
- Za sinonazalne tegobe -opostruktivna nazalna polipoza, bakterijska infekcija sinusa- nakon potvrde da je pacijent PCR negativan I da nije bio u kontaktu sa virusom proteklih 7 dana, mogu se primeniti nazalni KS, vazokonstriktorni sprejevi, antihistamici u spreju I oralni antihistaminici. Antibiotici uobičajeno
- **Kakva je preporuka za ispiranje nosa?**

- Ispiranje nosa je indikovano kod virusnih infekcija gornjih disajnih puteva (rinovirus, koronavirus (drugi), enterovirus, virus gripa A, RSV).
- Smanjuje vreme infekcije, posebno delujući na trajanje nazalne opstrukcije, rinoreje, kijanja i kašljanja.
- **NIJE PRIKAZAN POVEĆAN RIZIK OD BRONHOPULMONALNOG ŠIRENJA VIRUSA.**
- Prvi rezultati ispiranja nosa kod blažih SARS CoV 2 oblika pokazuju **SMANJENJE TRAJANJA INFEKCIJE** delujući naročito na nazalnu opstrukciju i glavobolje.
- Mere predostrožnosti prilikom izvođenja tretmana su opravdane (i treba ih primeniti) kako bi se izbegla kontaminacija površina i okoline.

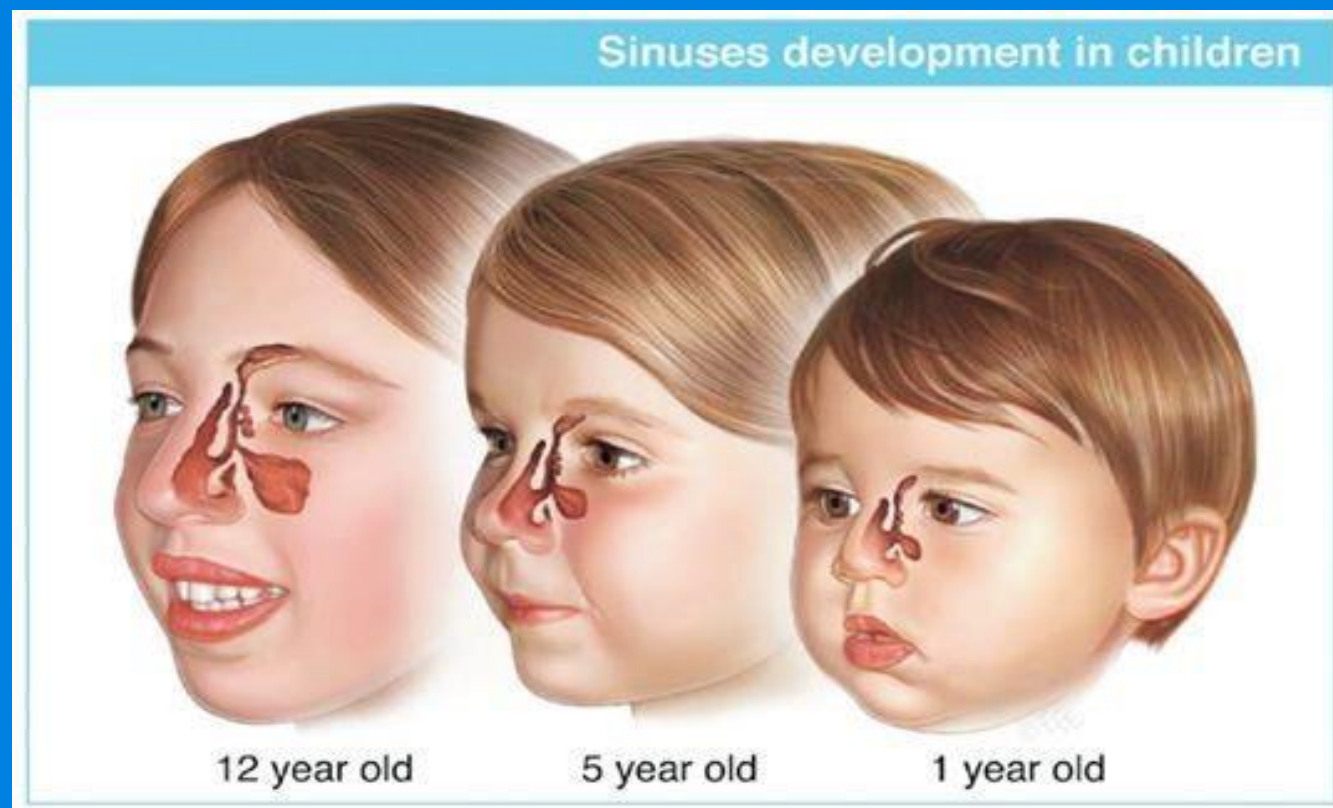
Savetuje se
redovno ispiranje
nosa tokom
COVID infekcije

Potpun efekat ispiranja nosa zavisi od zapremine nosne šupljine

- **Zapremina nosne šupljine rast I razvoj:**
  - Zdrava odrasla osoba 15 do 20 cm³ čija je površina sluznice oko 200 cm²
  - Novorođenče 2 do 4 dana - 1,76 cm³
  - Odojče od 1-2 god. - 2,44 do 4,08 cm³
  - Mala deca od 3-4 god.- 3,5 do 4,14 cm³
- Zapremina rastvora za ispiranje nosa treba biti prilagođenazapremeni šupljina koje se leče.
- Za potpun efekat ispiranja nosa potrebno je prilagoditi protok I jačinu mlaza spreja za ispiranje nosa kako bi se uklonile čestice I višak sluzi.
- Nije dovoljno samo napuniti nosne šupljine

Da li su svi rastvori za ispiranje nosa isti?

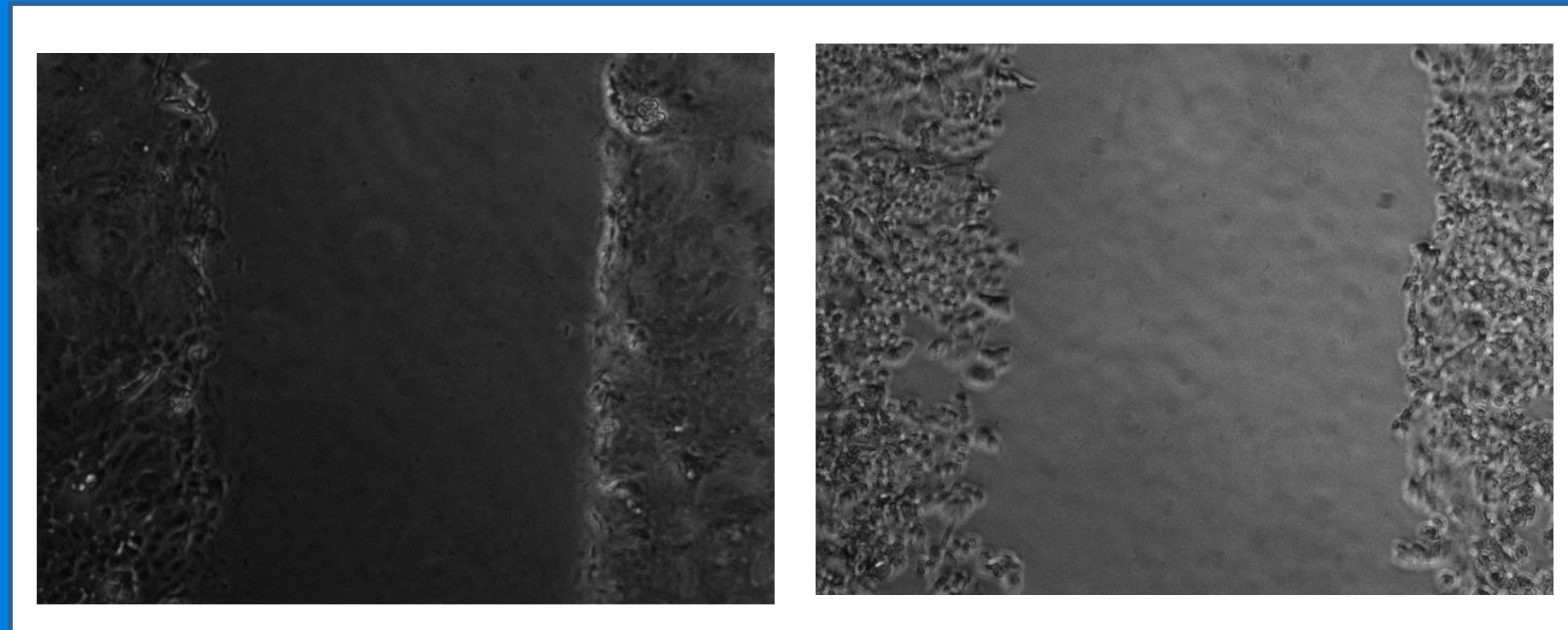
Randomizovana, prospektivna, komparativna studija

in vitro, izvedena je na fragmentima dobijenih iz nosnih polipa, kultivisanih a zatim tretiranih sa tri različita rastvora - 100% nerazblažena morska voda

- razblažena morska voda
  - fiziološki rastvor
- vs. kontrolni rastvor.

100% nerazblažena morska voda

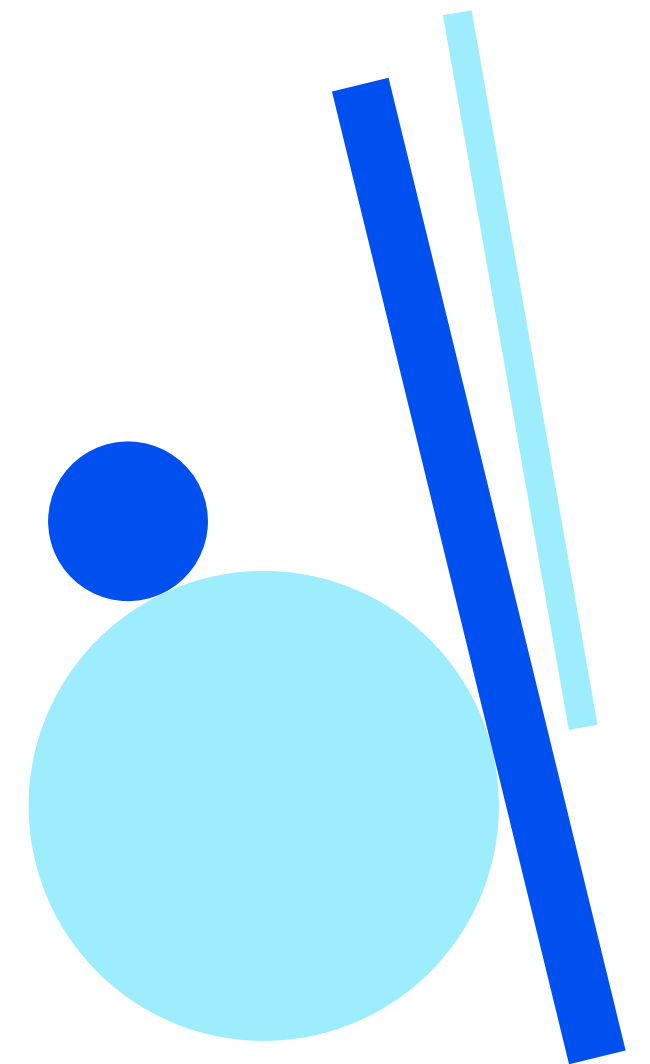
1. Povećava frekvencu rada cilija= odbrambena uloga
2. Povećava brzinu zarastanja rana = efekat barijere

Nerazblažena 100% morska voda značajno unapređuje funkcionalnost respiratornog epitela *u odnosu na* razblaženja morske vode i fiziološki rastvor ⁽¹⁾

Nerazblažena 100% morska voda je superiorna u odnosu na razblaženja morske vode I fiziološki rastvor.

- Zdrava sluznica nosa ima važnu ulogu u očuvanju imuniteta
- Redovnim, svakodnevnim ispiranjem nosa morskom vodom u prevenciji
  - Povećava se otpornost sluznice nosa
  - Regeneracija sluznice nosa
  - Održava vlažnost sluznice i
  - Pravilan MCK

Physiomer® reduces the chemokine interleukin-8 production by activated human respiratory epithelial cells

O. Tabary^{*,#}, C. Muselet^{*}, J-C. Yvin[#], B. Halley-Vanhove[#], E. Puchelle^{*}, J. Jacquot^{*}

IL-8 igra važnu ulogu u aktivaciji i degranulaciji neutrofilnih granulocita u upalnoj reakciji gornjih disajnih puteva.

Zaključak:

Physiomer značajno smanjuje nivo IL-8

u bronhijalnim epitelnim ćelijama

u odnosu na 9% NaCl,

što bi značilo da smanjuje i sprečava upalnu reakciju sluznice respiratornih puteva, kako neaktiviranih tako i aktiviranih ćelija.

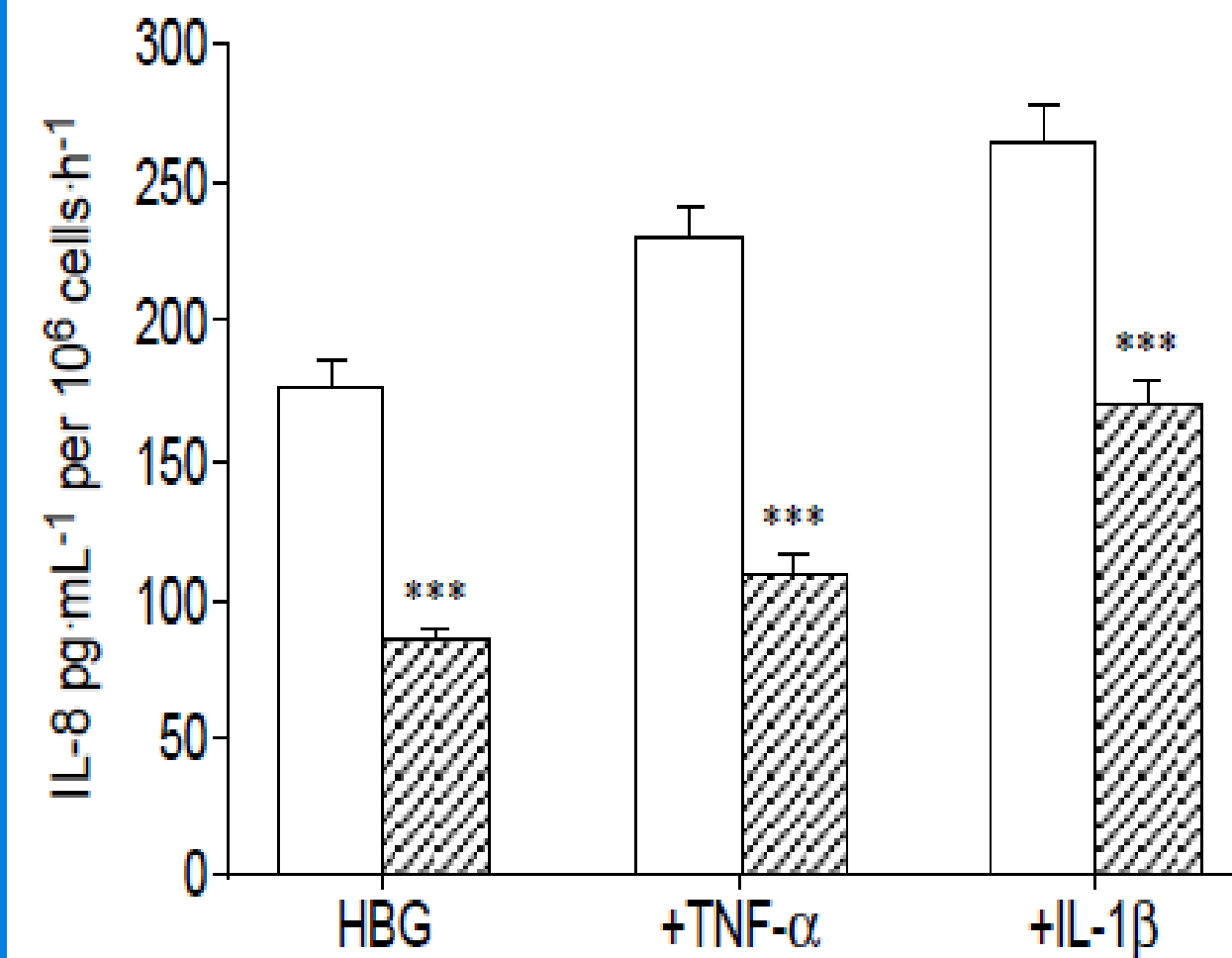

Fig. 1. – Levels of interleukin (IL)-8 production in cultured human bronchial gland (HBG) cells after exposure to either Physiomer® (▨) or the 9% NaCl solution (□). Basal production of HBG cells (unstimulated state) and cells stimulated with 20 ng·mL⁻¹ tumour necrosis factor-α (TNF-α) and IL-1β are shown. Values in enzyme-linked immunosorbent assays (ELISAs) of IL-8 levels in 4-h supernatants represent mean±SD of HBG cell cultures obtained from four different patients, each assayed in triplicate. ***: p<0.001, compared with the 9% NaCl solution.

Za najmlađe za koje nije odobrena vakcinacija, prevencija samim tim ima još veći značaj

- Terapijske strategije koje mogu da moduliraju imunološki odgovor mogu se pokazati vrlo korisnim u prevenciji.
- Redovim ispiranjem nosa nerazblaženom 100% prirodnom morskom vodom u prevenciji, povećava se otpornost sluznice nosa i poboljšavaju mehanizmi odbrane i MCK.

Koji rastvor i tehniku ispiranja nosa treba primeniti?

Koji rastvor?

Fiziološki rastvor vs. razblažena morska voda vs. morska voda?

Sa ili bez antiseptika, antibiotika?

Izotonični vs. hipertonični?

Koji uređaj?

Doze ili sprej ili irigacija velikom zapreminom?

Bogatstvo minerala čini bitnu razliku

	100% izotona morska voda Physiomer®	Rekonstituisana morska voda za irigaciju Respimer®	Ringer laktat (izvor Ed. Vidal 2014)	Razblaž- ena morska voda	Fiziološki rastvor 0,9%	Morska voda
Natrijum (mg/L)	2400-2600	1128	3000	3800	3500	11400
Hlor (mg/L)	5400-6300	4379	3900	6633	5500	19900
Magnezijum (mg/L)	1100-1500	720		402		1205
Kalcijum (mg/L)	280-390	313	120	140		420
Kalijum (mg/L)	44-62	25	150	135		405
Sulfati (mg/L)	2500-3000			890		2670
Laktati (mg/L)			2500			
Bikarbonati (mg/L)	129	68.7		46.2		138.6
Gvožđe (ug/L)	5-10					<10
Cink (ug/L)	27-90					<1
Selen (ug/L)	35-40					
Bakar (ug/L)	13-40					<1

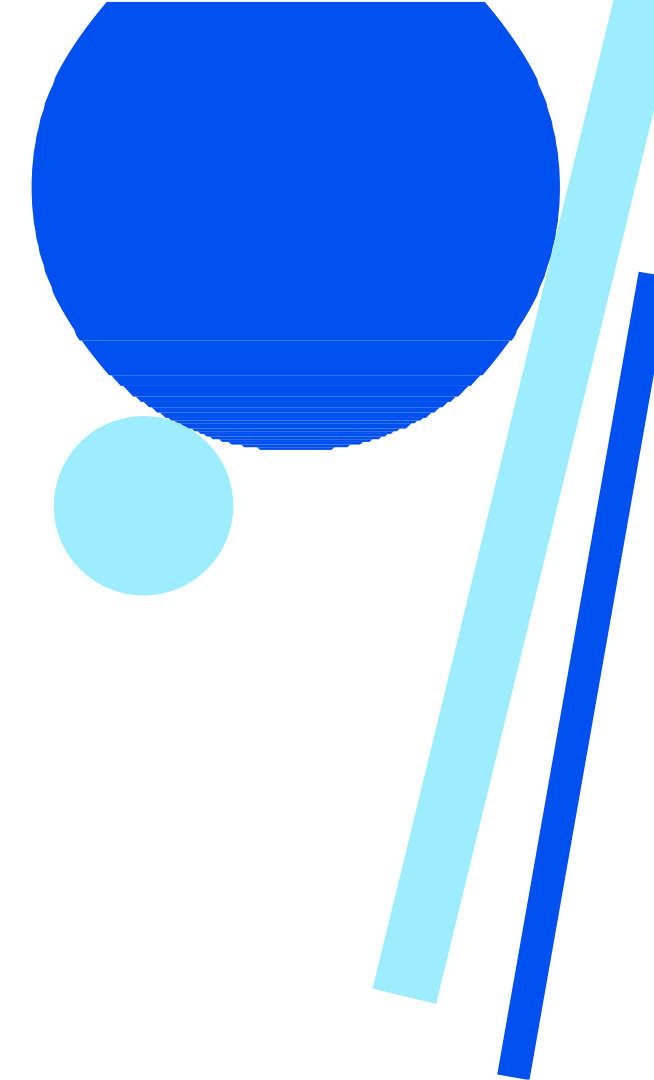
Data from Laboratorie de
la Mer

Efekat jona na sluznicu nosa

Studije	Joni	Uloga
Di Benedetto et al 1991 Schmid et al 2011	Kalcijum	Ubrzava frekvencu pokreta cilija <i>in vitro</i>
Trinh et al 2008	Kalijum	K ⁺ kanali su uključeni u reparaciju epitela (EGF/EGFR) Ima anti-inflamatorni efekat kao A4-lipoxin
Ludwig et al 1995 Larbi et al 1997 Tesfaigzi et al 2006	Magnezijum	↘ Lokalna inflamacija (na modelu atopskog dermatitisa) ↗ Produkcija TGF-β, v-EGF, bFGF: + angiogeneza i zarastanje (intestinalna sluznica) ↘ Degranulacija i oslobađanje medijatora inflamacije ↘ Apoptoza ćelija respiratorne sluznice
Chen et al 2010	Bikarbonati	Ima ulogu pufera ↘ Agregaciju mukusa ↗ Difuziju mukusa
Ma et al 1999	Natrijum	↘ Influks Ca²⁺ ↘ Pokrete cilija

Prednosti 100% nerazblažene morske vode

Efekti jona na nazalnu mukozu vs NaCl

- Ritmičnost cilijarnih pokreta
- Regeneracija epitela
- Smanjenje lokalne inflamacije
- Razvodnjavanje i oslobađanje mukusa

Antiinflamatorno dejstvo: smanjenje produkcije IL-8

Optimalan pH

Jedino alkalni rastvori
poboljšavaju nazalne simptome
kod alergijskih pacijenata

Fiziološki rastvor je
citotoksičan *in-vitro* i kiseo:

**Verovatno nije najbolji izbor za
nazalno ispiranje**

Efekti ispiranja nosa

100% nerazblaženom morskom vodom

A semi-circular diagram with a blue arc on the left and a light blue arc on the right, representing the microscopic effects of nasal irrigation.

MIKROSKOPSKI

- Potpomaže zarastanje
- Regeneriše nazalni epitel
- Poboljšava mukocilijarni klirens

A semi-circular diagram with a blue arc on the left and a light blue arc on the right, representing the macroscopic effects of nasal irrigation.

MAKROSKOPSKI

Čisti i odstarnjuje:

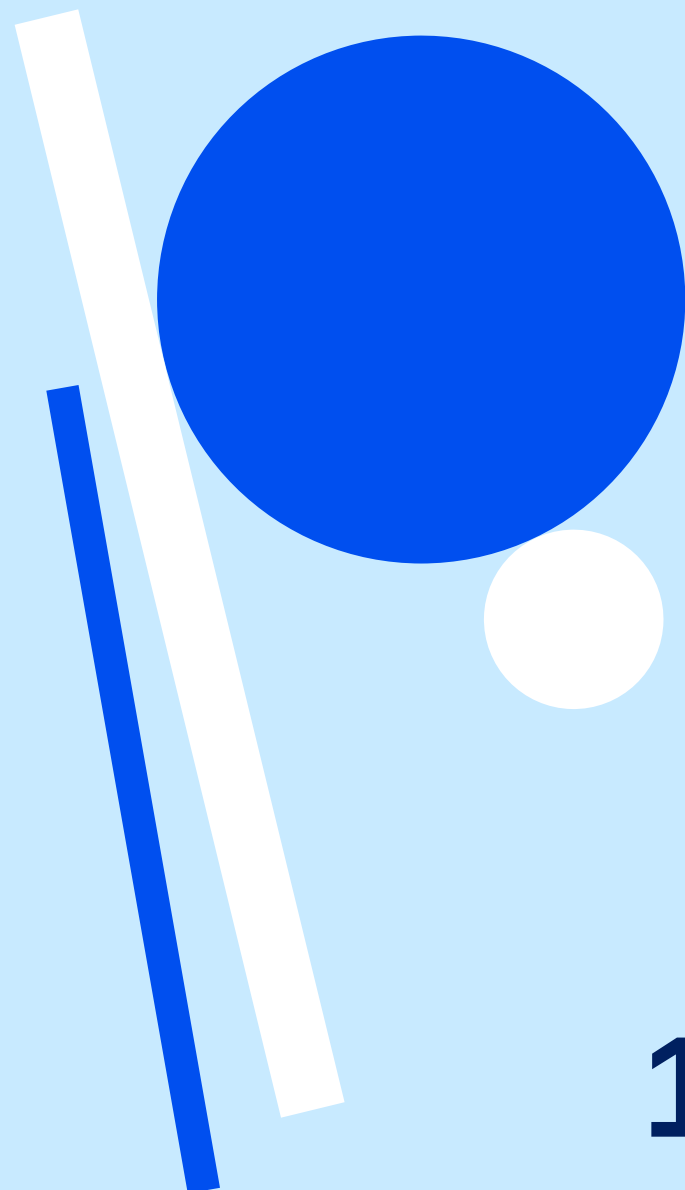
- Sekrete
- Medijatore zapaljenja
- Mrtve ćelije
- alergene
- Zagađivači iz vazduha

A semi-circular diagram with a blue arc on the left and a light blue arc on the right, representing the clinical effects of nasal irrigation.

KLINIČKI

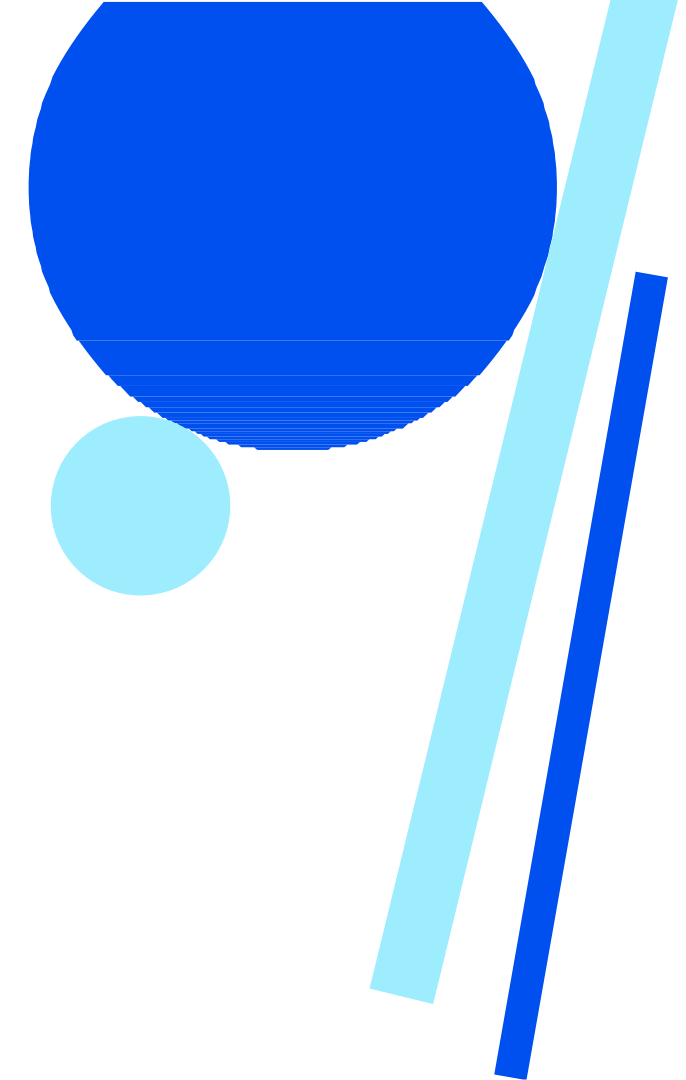
U slučaju
Infekcije respiratornog trakta,

- Umanjuje sinonazalne simptome
- Ubrzava ozdravljenje
- Umanjuje ponovne epizode infekcija za 50%

Kliničke prednosti
100% nerazblažene MORSKE VODE
u prevenciji infekcija gornjih respiratornih
puteva

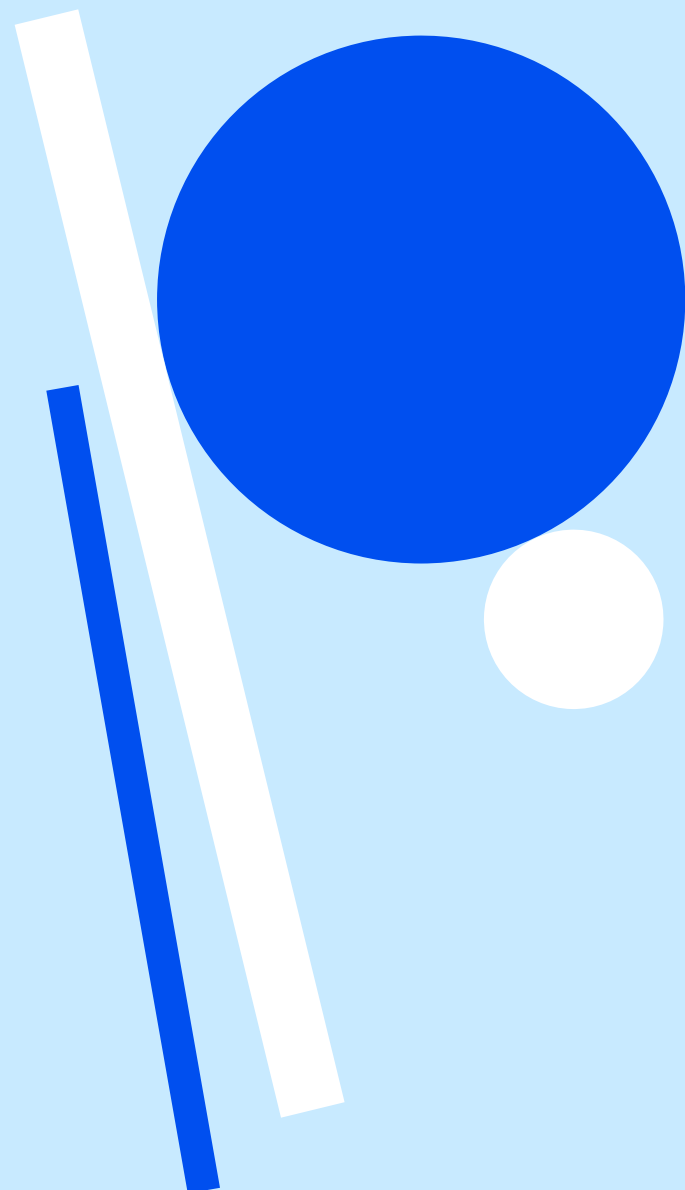
Efikasnost nerazblažene izotonične 100% morske vode u tretmanu i prevenciji rinitisa i rinosinuzitisa kod dece

**Svakodnevno ispiranje nosa kao dodatna terapija sa
nerazblaženom izotoničnom 100% morskom vodom kod dece**

- **U toku akutne faze rinitisa i rinosinuzitisa kod dece** smanjuje učestalost prehlade za 50%
- **U toku faze prevencije** smanjuje rizik komplikacija ORL infekcija za 75% ¹
(otitis, bronhiolitis)

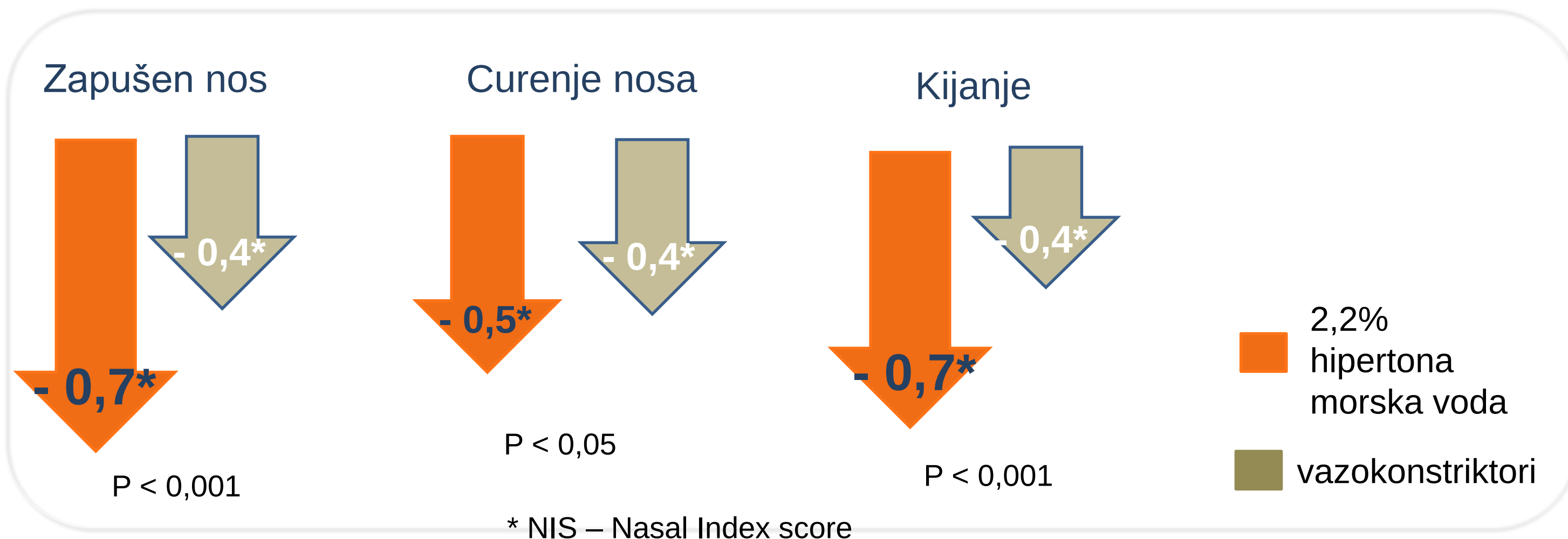

Kliničke prednosti
100% nerazblažene hipertone
2,2% morske vode
kod alergijskog rinitisa I hroničnog rinosinuzitisa

Prednost primene hipertone 2,2% nerazblažene morske vode u odnosu na hemijski vazokonstriktore kod alergijskog rinitisa

- Smanjuje zavisnost od farmakoloških dekongestiva
- Poboljšava kvalitet života
- Značajno smanjenje simptoma u odnosu na vazokonstriktore

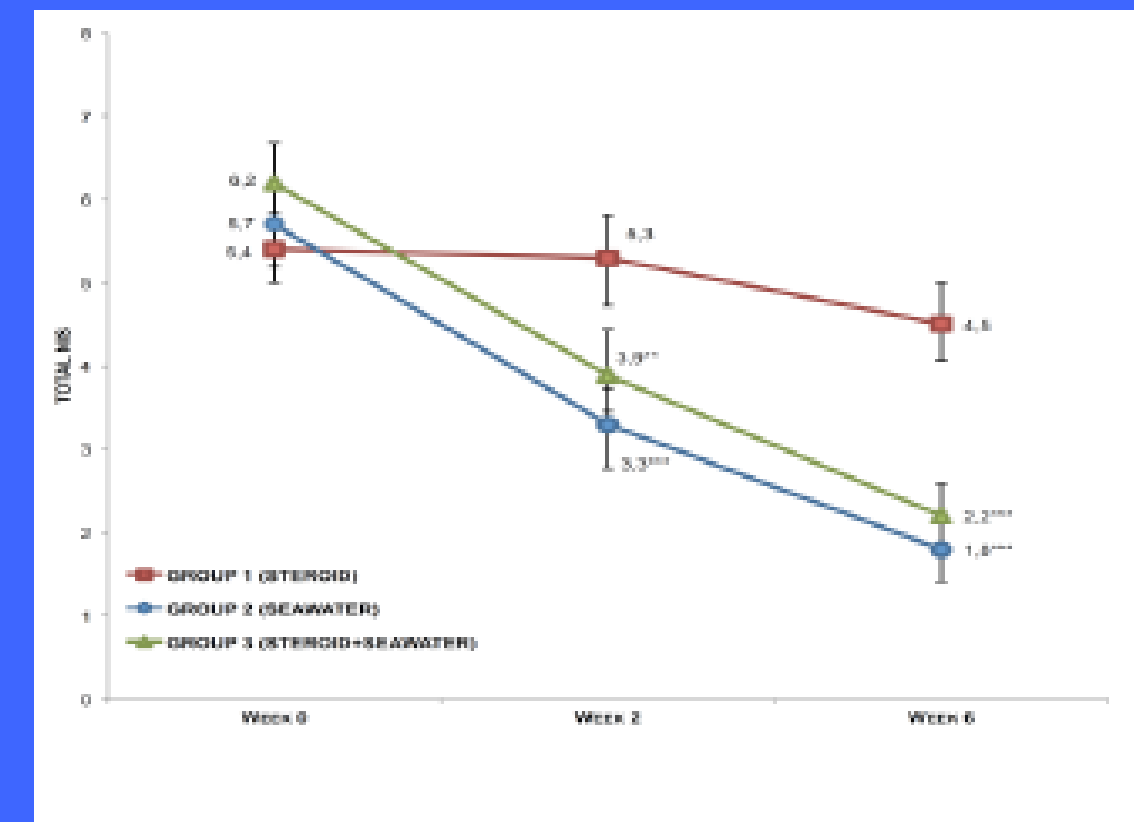

Prednost primene 2,2% hipertone morske vode u odnosu na KORTIKOSTEROIDE kod hroničnih rinosinuzitisa

Multicentrična, randomizovana studija
256 pacijenata alergijski i nealergijski HRS

Anti H1 +:

- Korkikostreoid (Grupa 1)
- 2,2% Hipertonična morska voda (Grupa 2)
- 2,2% Hipertonična morska voda + kortikosteroid (Grupa 3)

➡ Smanjenje nazalnih simptoma i upotrebe kortikosteroida

Morska voda > Morska voda + kortikosteroid > KS

Izotonični ili hipertonični?

- Oba rastvora i izotonični i hipertonični su delotvorni jer poboljšavaju nazalne simptome u odnosu na opciju „bez ispiranja“
- U slučaju zapušenog nosa i teških simptoma:
hipertonični > izotonični
- U slučaju hroničnih respiratornih simptoma:
  - značajno poboljšanje kvaliteta života pacijenata⁽¹⁾,
  - smanjenje nazalne kongestije do 2,7% ⁽²⁾
- 2,2% je gornja granica efikasnosti i bezbednosti
- U slučaju akutnih respiratornih simptoma
  - poboljšanje nazalnih simptoma ⁽³⁾

(1)Cordray, 2005
(2)Culig, 2010
(3)Marchisio, 2012

Hvala Vam na pažnji!

Značaj probiotika u prevenciji i lečenju respiratornih alergijskih bolesti

dr Andrea Đuretić

Institut za zdravstvenu zaštitu dece i omladine Vojvodine

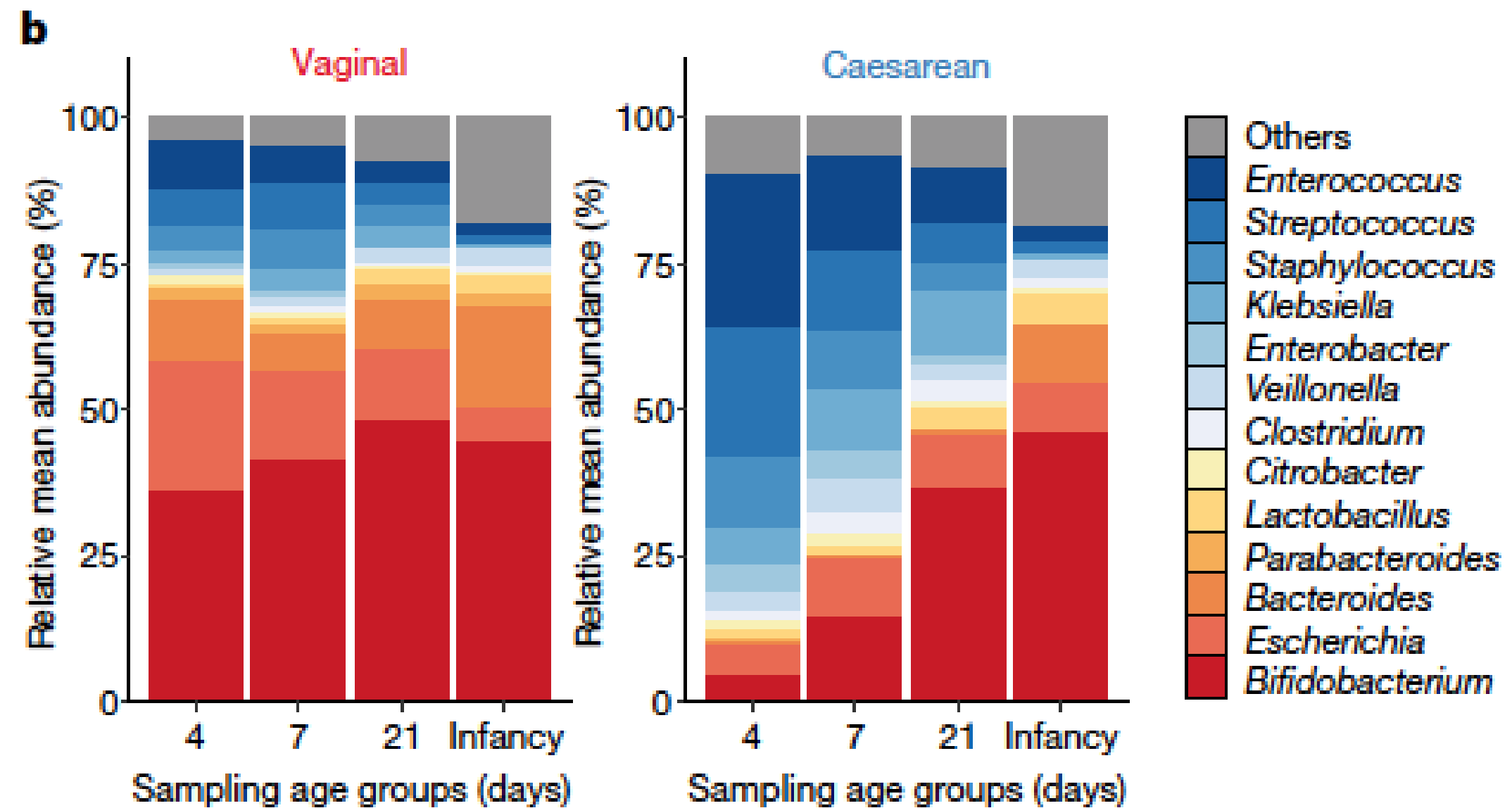
Mikrobiota

- Mikrobiota je skup mikroorganizama koji žive u specifičnom okruženju tj. domaćinu.

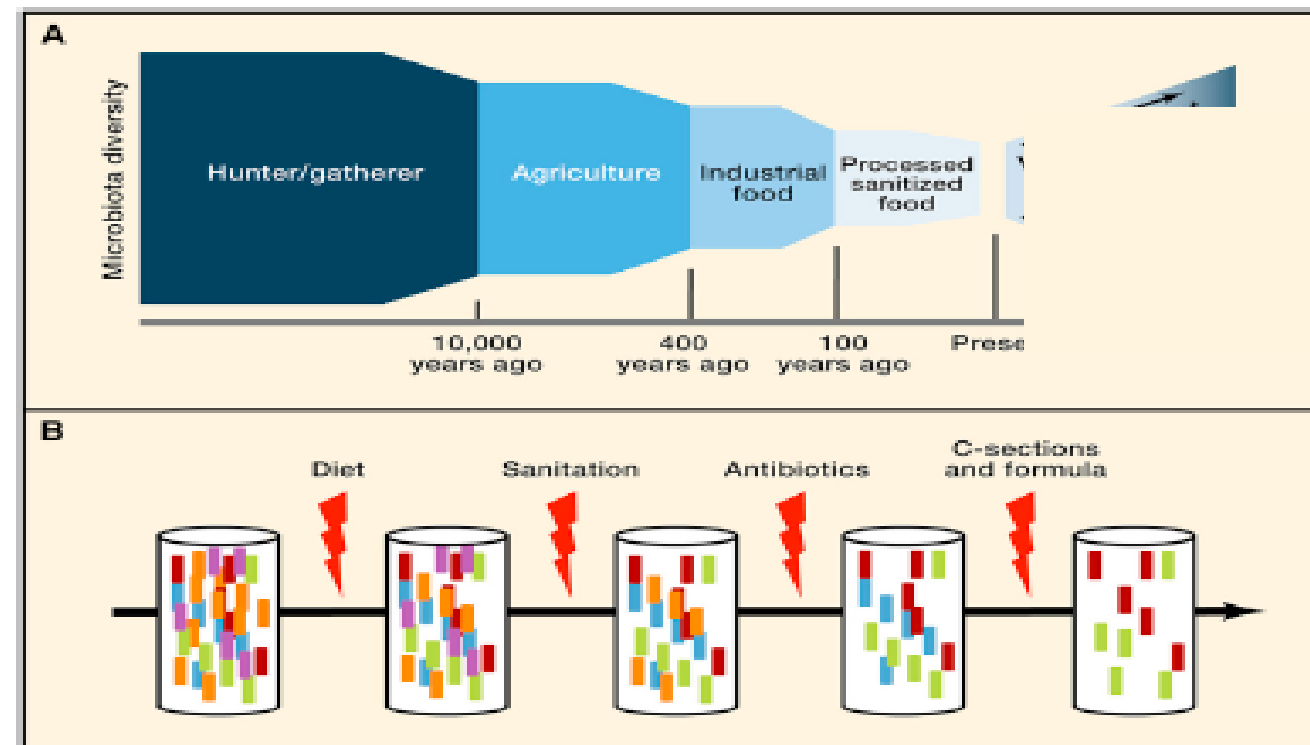
Razlicit sastav mikrobiote odojceta u zavisnosti od vrste porođaja

- Intestinalna mikrobiota ima najviše mikroorganizama 10^{14} .
- 90% su bakterije.
- Ostalo čine virusi, gljivice, arahneae.

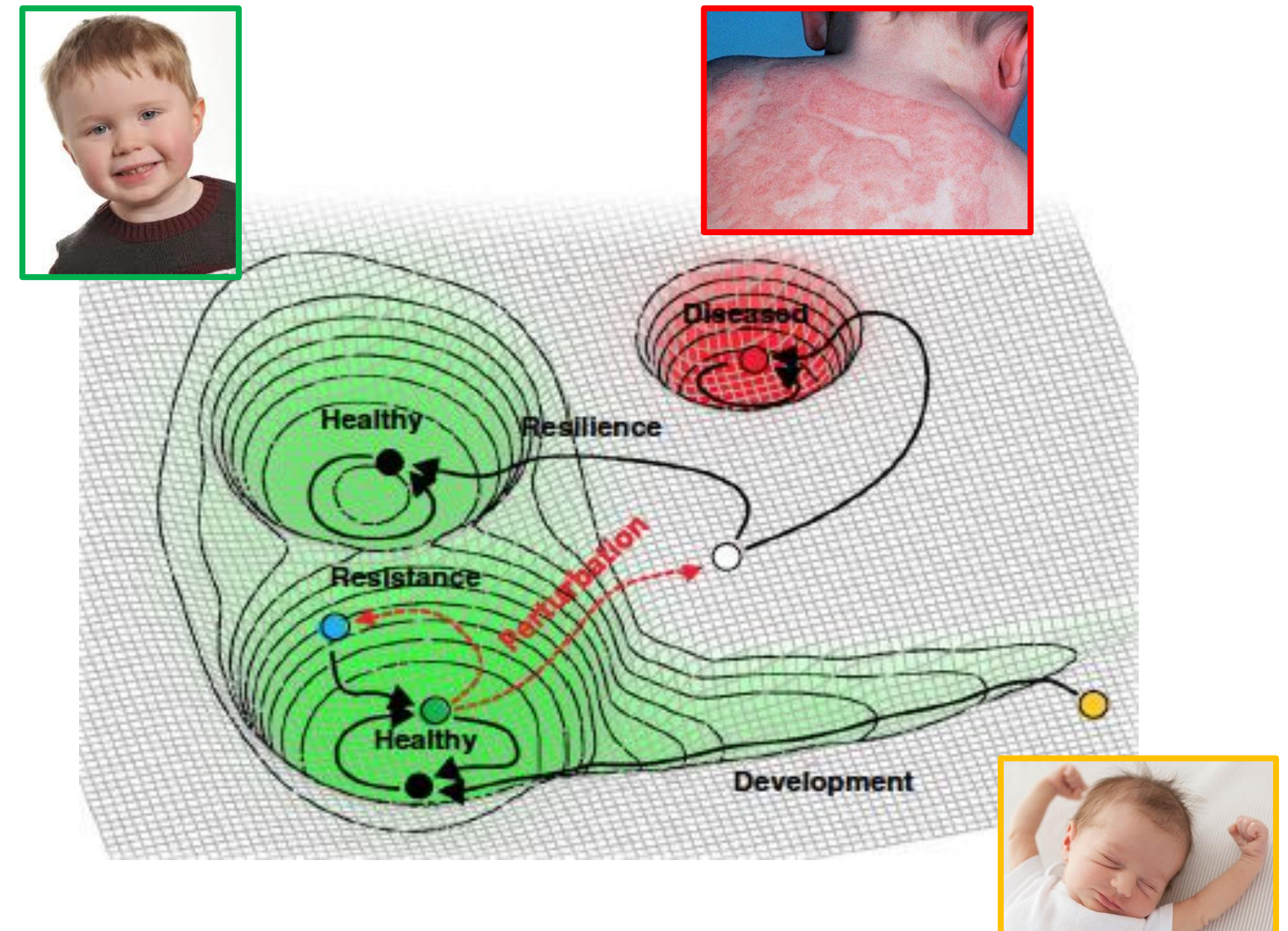

Sastav mikrobiote

- Intestinalna mikrobiota sastoji se od više familija bakterija
  - *Firmicutes* (*Clostridiaceae*, *Lactobacacillus*..)
  - *Bacteroidetes*
  - *Actinobacteria* (*Bifidobacterium*)
  - *Proteobacteria* (*Enterobacteriaceae*)

Sonnenburg, Cell Metabolism, 2014

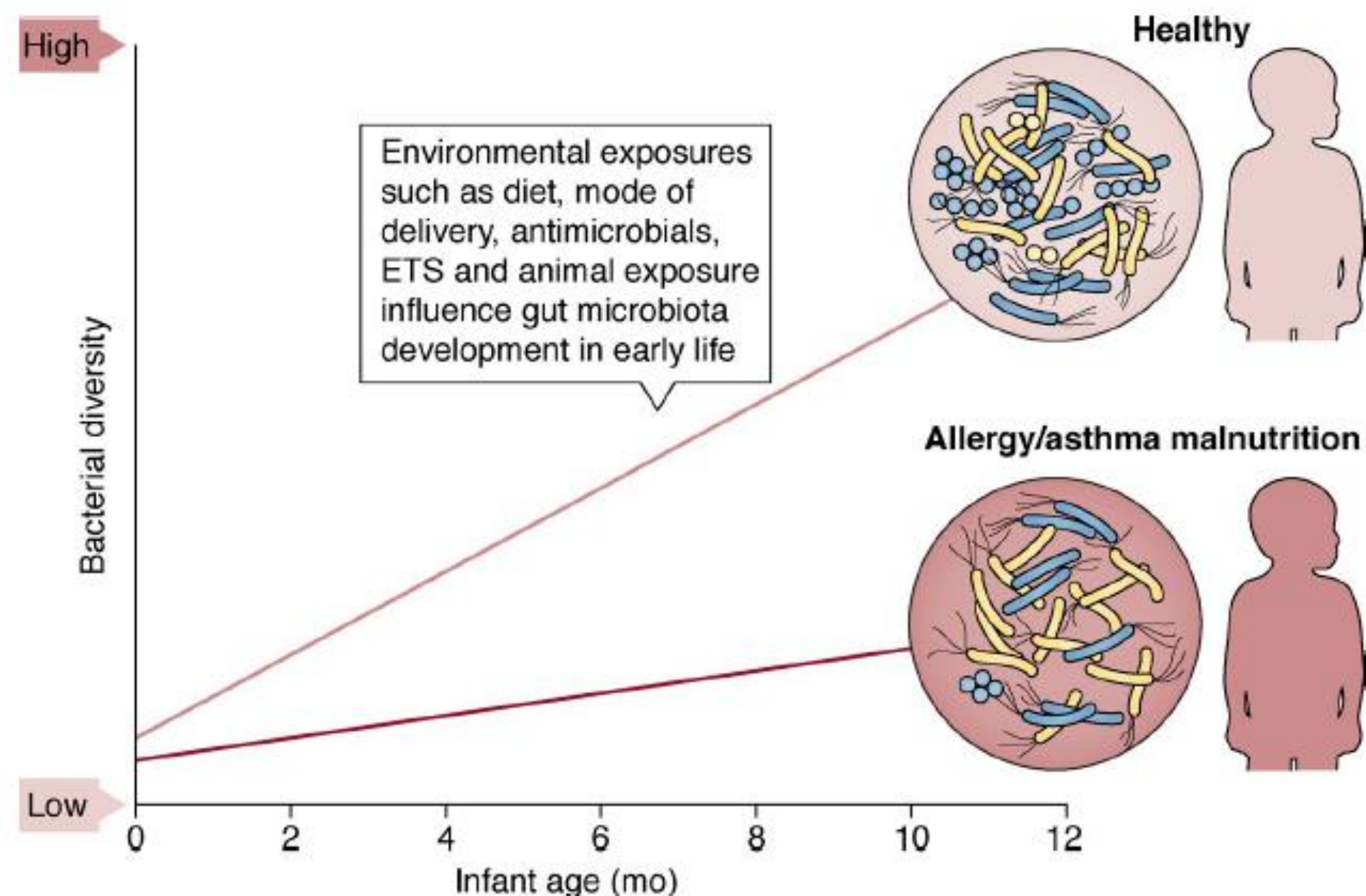
Lloyd-Price et al. Genome Medicine, 2016

Mikrobiota u očuvanju zdravlja

Presudna je uloga mikrobiote u očuvanju zdravlja ali i u pokretanju bolesti putem nekoliko mehanizama:

- Ljudska mikrobiota osigurava fizičku barijeru štiteći svog domaćina od stranih patogena kroz kontinuiranu proizvodnju antimikrobnih činioca.
- Ima značaj u metabolizmu hranjivih sastojaka i sintezi pojedinih vitamina.
- Mikrobiota je ključna u razvoju crevne sluznice i imunološkog sistema domaćina.

Poremećaj mikrobiote i hronične bolesti

- Na osnovu navedenog intestinalna mikrobiota se smatra veoma bitnim činiocem u održavanju zdravlja dece i odraslih.
- Poremećaji na nivou mikrobiote mogu dovesti do pojave mnogih bolesti (infekcija, respiratornih, digestivnih, metaboličkih i mentalnih bolesti, tumora).

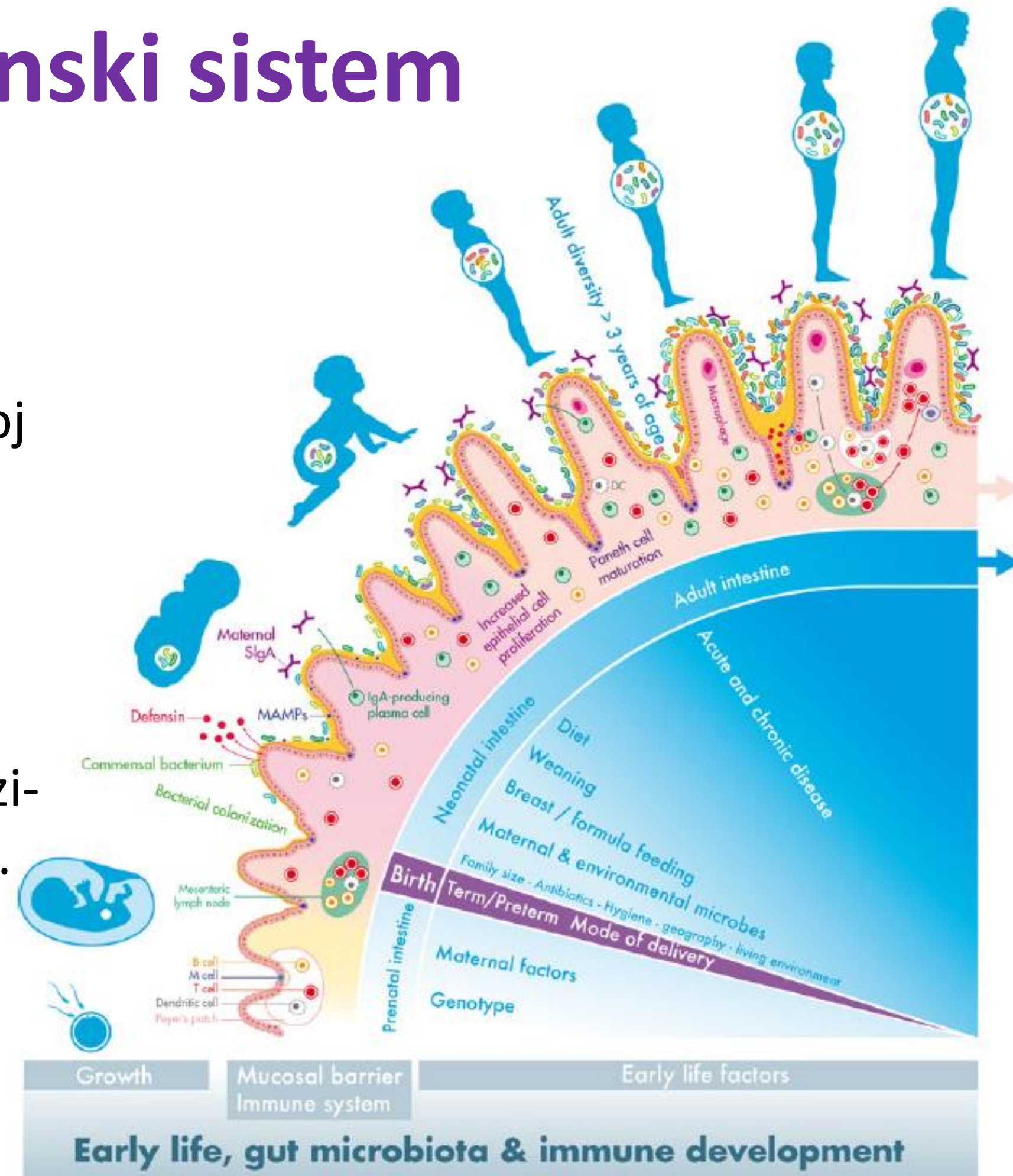
TABLE 1 IRRs by Cesarean Delivery in the 35-Year Period 1977–2011 Following 1.9 Million Term Children in the Age Span 0 to 15 Years

	Cases	aIRR (95% Confidence Interval); <i>P</i>	PARF (Cases)
Asthma ^a	103 822	1.23 (1.21–1.25); <i>P</i> < .0001	3.07 (3187)
Asthma >5 y ^b	48 858	1.16 (1.13–1.19); <i>P</i> < .0001	2.19 (1070)
Systemic connective tissue disorders	7498	1.11 (1.04–1.19); <i>P</i> = .0021	1.53 (115)
Juvenile arthritis	6946	1.10 (1.02–1.18); <i>P</i> = .0117	1.34 (93)
Diabetes type 1	6136	1.01 (0.93–1.10); <i>P</i> = .82	— ^d
Inflammatory bowel diseases	2697	1.20 (1.06–1.36); <i>P</i> = .004	2.70 (73)
Immune deficiencies	2589	1.46 (1.32–1.62); <i>P</i> < .0001	6.09 (158)
Celiac disease	1944	0.99 (0.87–1.14); <i>P</i> = .89	— ^d
Leukemia	1631	1.17 (1.00–1.36); <i>P</i> = .048	2.31 (38)
Psoriasis	1306	0.98 (0.81–1.18); <i>P</i> = .81	— ^d
Arm fracture ^{a,c}	77 490	0.99 (0.96–1.01); <i>P</i> = .19	— ^d

Mikrobiota i imunski sistem

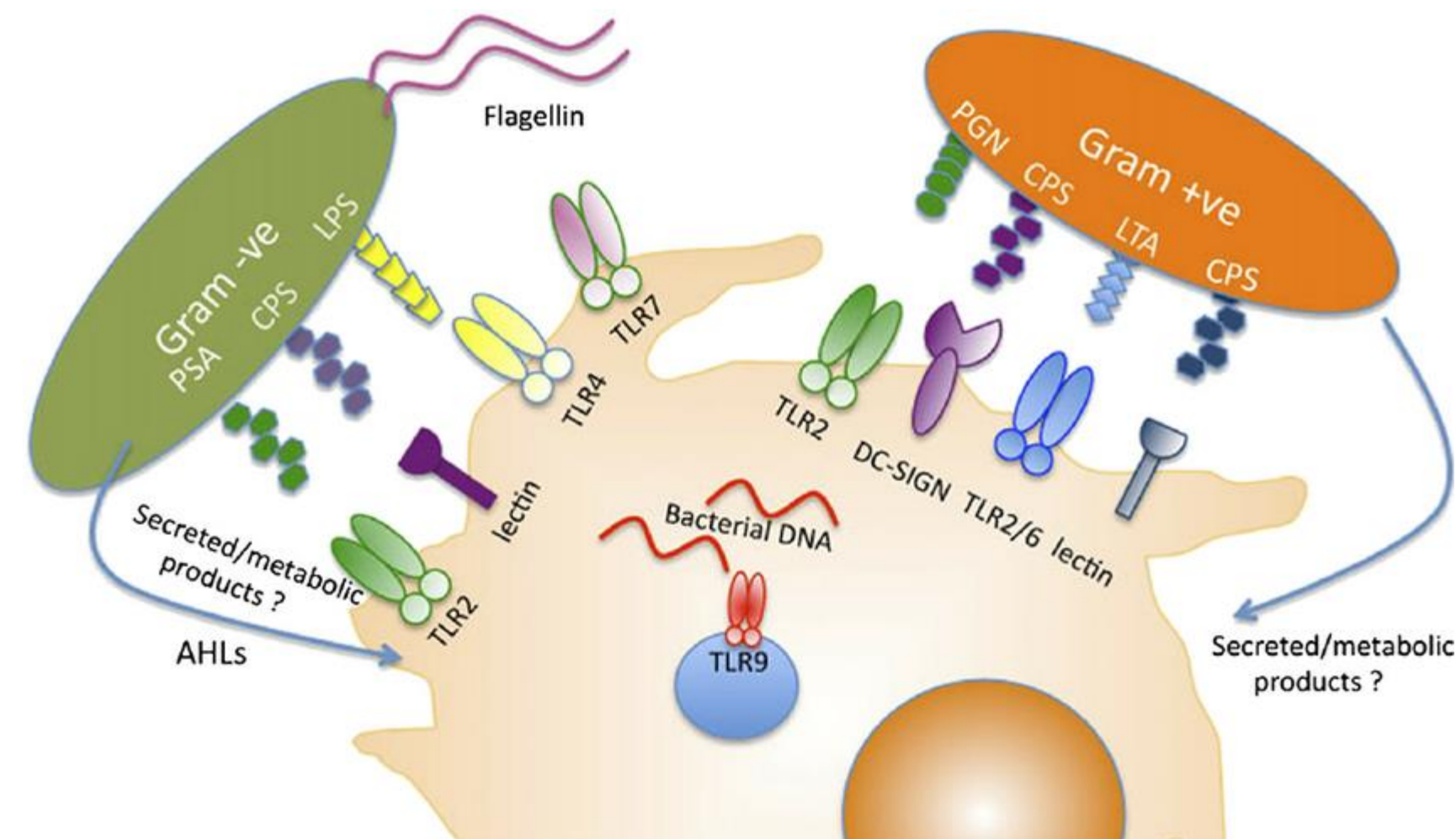
- Funkcije imunološke modulacije mikrobiote prvenstveno su uključeni u podsticanju sazrijevanja imunoloških ćelija i normalan razvoj imunoloških funkcija (tj.odgovora).
- Crevna mikrobiota potrebna je za sazrevanje imunološkog sistema, koji „uči“ razlikovati komensalne bakterije (koje postaju gotovo kvazi-same i tolerantni antigeni) i patogene bakterije.

Probiotici i imunski sistem

- Toll like receptori (TLR) iz membrane epitelnih i limfoidnih ćelija tankog creva odgovorni su za normalan razvoj imunološkog sistema crevne sluznice.
- Toll like receptor (TLR) suzbijaju pojavu upalnog odgovora i stvaraju imunološku toleranciju na normalne komponente hrane.

Probiotske bakterije komuniciraju sa dendritičkim ćelijama preko Toll like receptora:

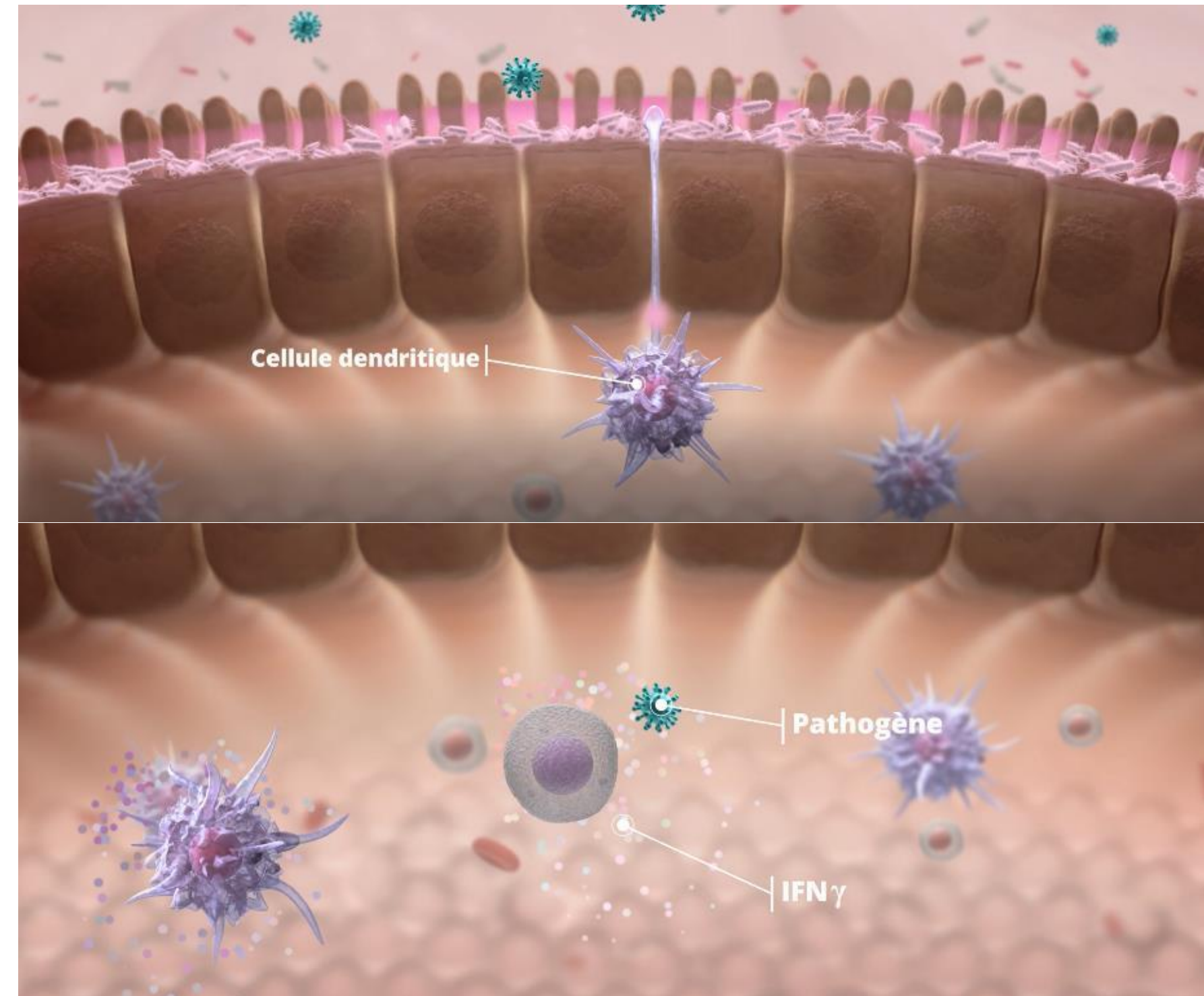

Mikrobiota gastrointestinalnog trakta

Dokazano je da mikrobiota gastrointestinalnog trakta:

- ✓ Modulira migraciju i funkciju neutrofila.
- ✓ Utiče na diferencijaciju populacije T ćelija u različite vrste pomoćnih (helper) ćelija (Th).

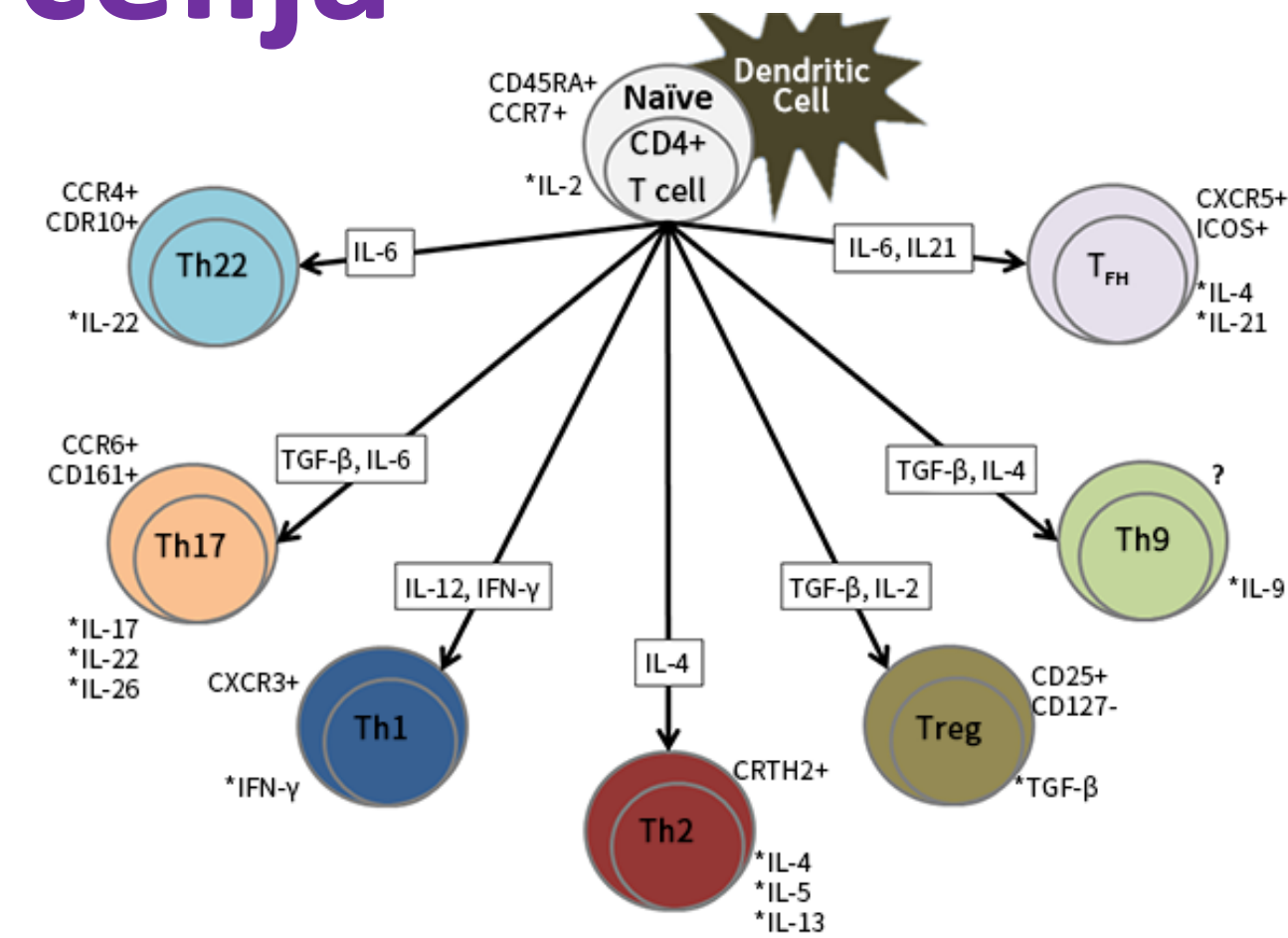
Korpela K. et al. *Lactobacillus rhamnosus* GG Intake Modifies Preschool Children's Intestinal Microbiota, Alleviates Penicillin-Associated Changes, and Reduces Antibiotic Use. *PLoS One*. 2016; 11(4):e0154012/ Mack D.R. et al. Extracellular MUC3 mucin secretion follows adherence of *Lactobacillus* strains to intestinal epithelial cells in vitro. *Gut*. 2003;52(6):827-33
Seth A. et al. Probiotics ameliorate the hydrogen peroxide-induced epithelial barrier disruption by a PKC- and MAP kinase-dependent mechanism. *Am J Physiol Gastrointest Liver Physiol*. 2008;294(4):G1060-G1069

Diferencijacija imunskih ćelija

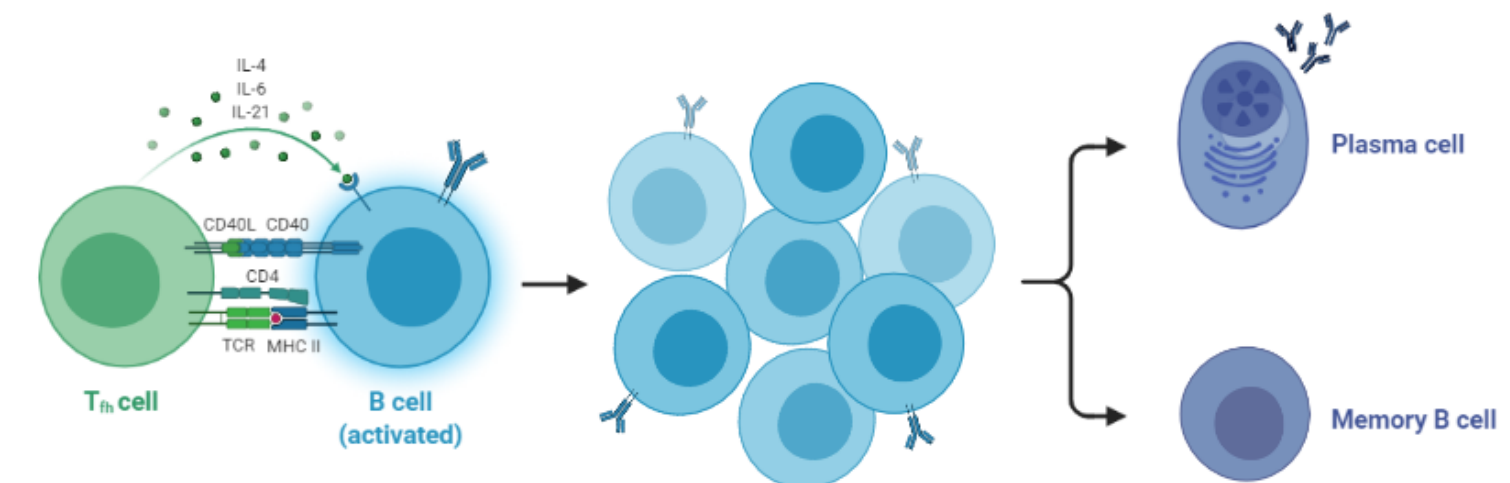
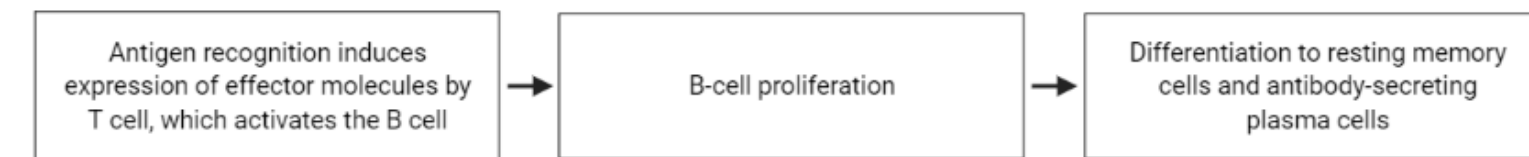
- Na membrani Th (T-helper) limfocita nalaze se receptori koji prepoznaju antigen i nakon aktivacije oni se razvijaju u:
  - Th-1 memorijske limfocite
  - Th-2 memorijske limfocite
  - Th17
  - regulatorne T ćelije (Tregs)Time se određuje dalji put imunološke reakcije.

- Na membrani B limfocita kao receptori nalaze se antitela.

- Pokretanjem imunskog odgovora nakon aktivacije ćelija posredstvom kostimulirajućih molekula proizvode se citokini.

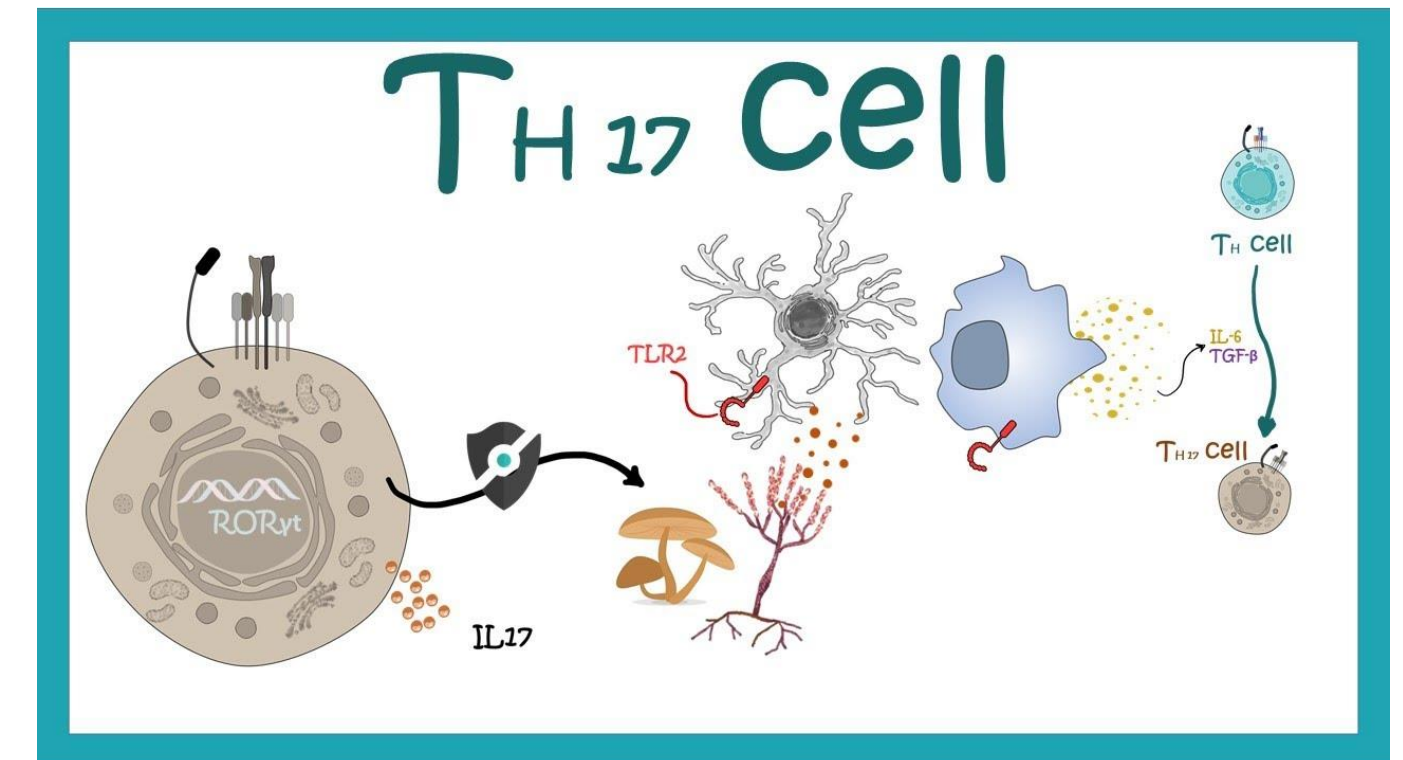
Steps in B-cell Differentiation

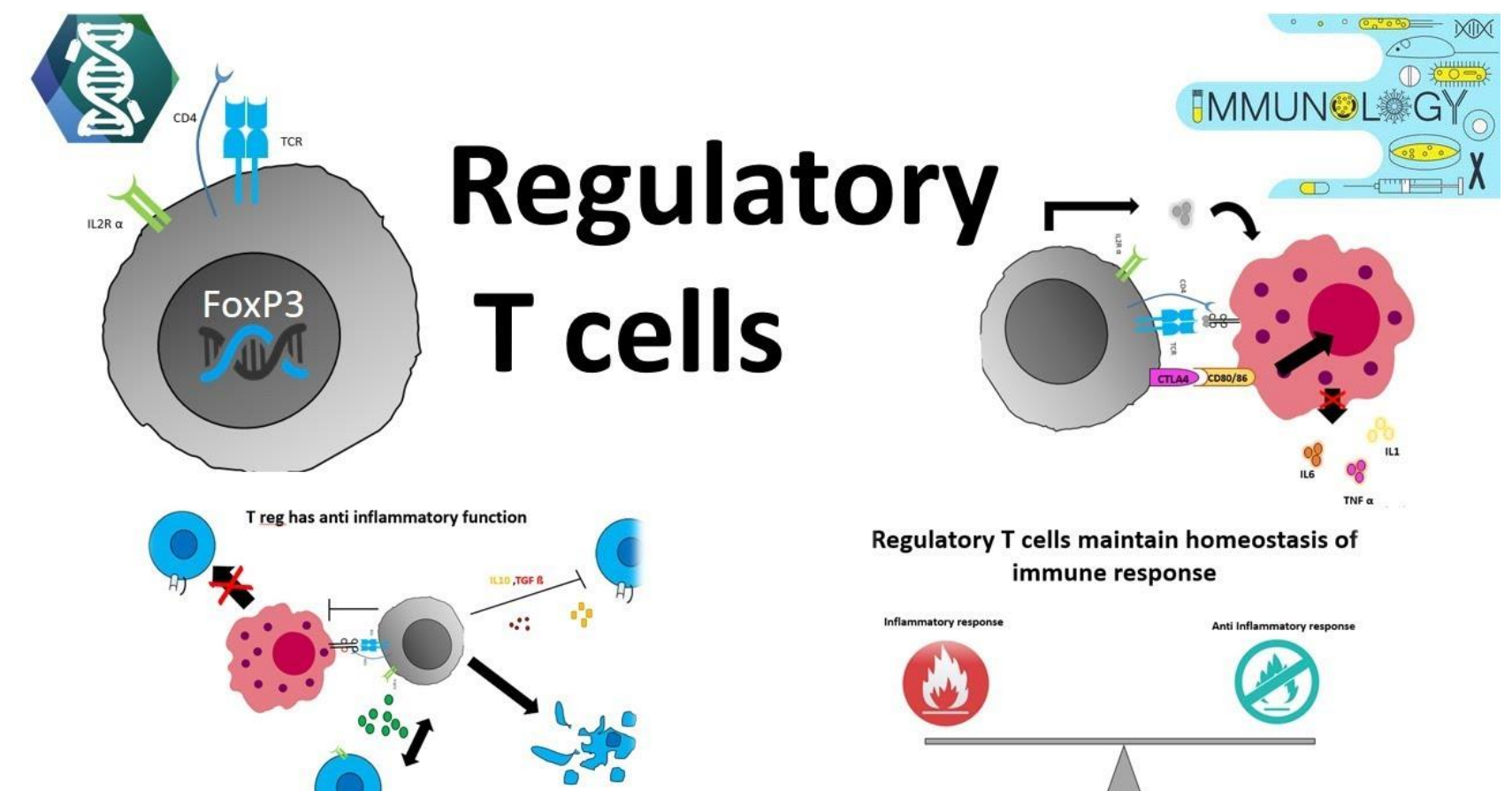
Diferencijacija imunskih ćelija

- Th17 ćelije su podskupina TCD4 + ćelija koje izlučuju višestruke citokine (IL-22, IL-17A i IL-17F), sa značajnim uticajem na imunološku homeostazu i upalu.

Animated biology With arpan, Jul 31, 2020

- Regulatorne T ćelije (Tregs) su posrednici imunološke tolerancije, njihova disfunkcija dovodi do autoimunih poremećaja.

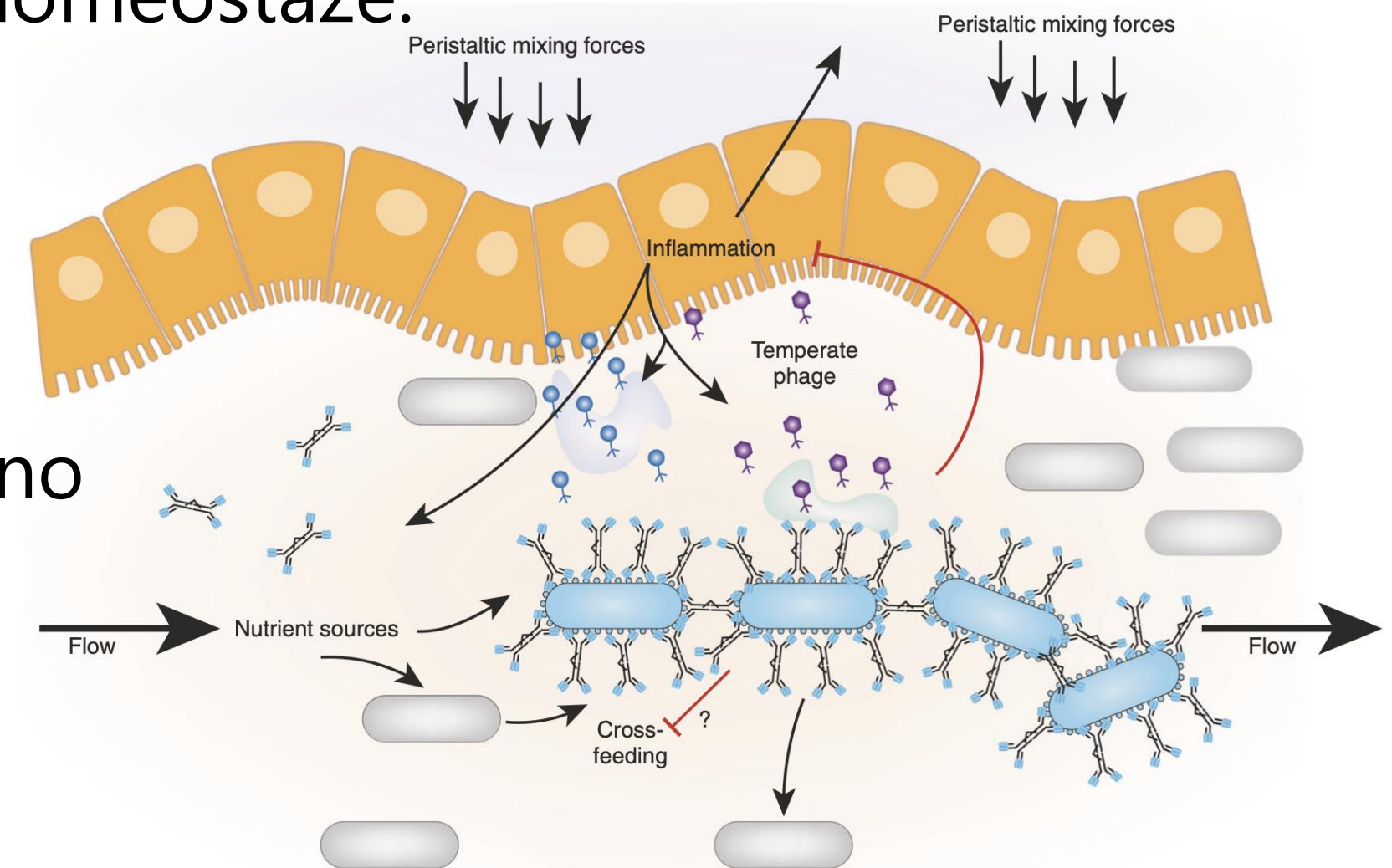

Animated biology With arpan, May 28, 2018

IgA i intestinalna mikrobiota

- Bakterijski antigeni crevne flore podstiču proizvodnju niskih količina sIgA
- Skup citokina, uključujući TGF- β , IL-4, IL-10, IL-5 i IL-6 stimulira proizvodnju IgA.
- IL-10 i TGF- β presudni su u održavanju tolerancije sluznice, što dokazuje vezu između proizvodnje sIgA, imuniteta i crevne homeostaze.
- **Sekretorna IgA (sIgA) antitela**
  - regulišu kolonizaciju mikroorganizama na sluznicama.
  - Inhibiraju mukoznu penetraciju potencijalno opasnih Ag.
  - Regulišu i eliminišu mikroorganizme.

Mikrobiota respiratornog trakta

- Mikrobiota respiratornog trakta je poslednjih godina prepoznata kao kamen temeljac u patofiziologiji respiratornih bolesti.
- Sastav mikrobiote pluća zavisi od mikrobiote orofaringsa i gornjih disajnih puteva koji predstavljaju i početak digestivnih puteva.
- To je razlog što je mikrobiota respiratornog trakta „slična“ mikrobioti digestivnog trakta.
- Tako da imunološki status crevne mikrobiote ovim putem utiče na imunološki status respiratornog trakta.

Mikrobiota of the airways^{5,6,7}

In the nasopharynx:

↓ biodiversity and *C. accolens*^E

↑ *Propionibacteriaceae*^F

In the pulmonary tract:

Presence of *Acinetobacter*^G, *Chryseobacterium*^G, *Burkholderia*^G, *Brevundimonas*^G, *Sphingobium*^G, *Enterobacteriaceae*^F and *Cryptococcus*^G.

Bacteroides^G: Modulation of HS stopping the virus from binding.

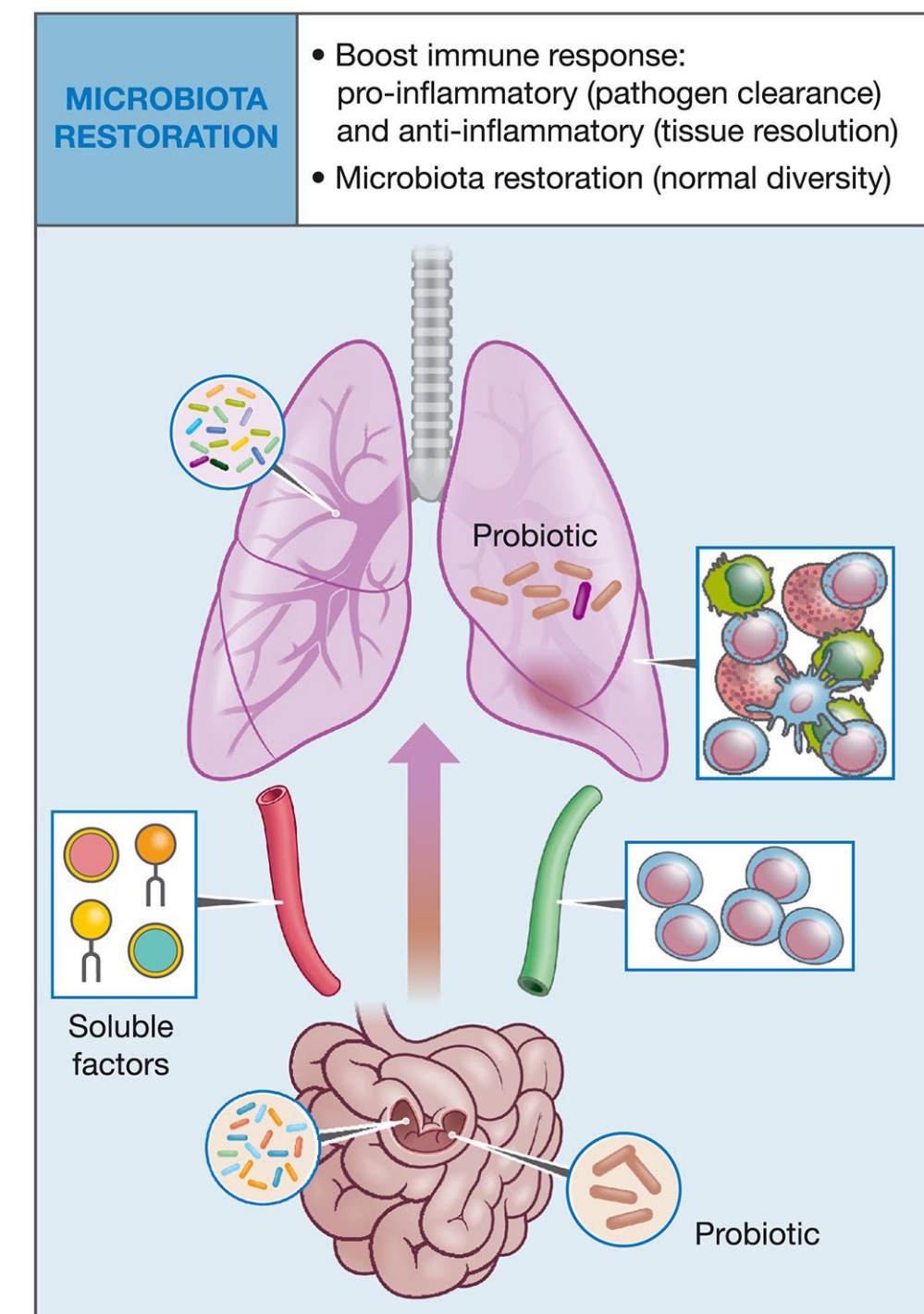
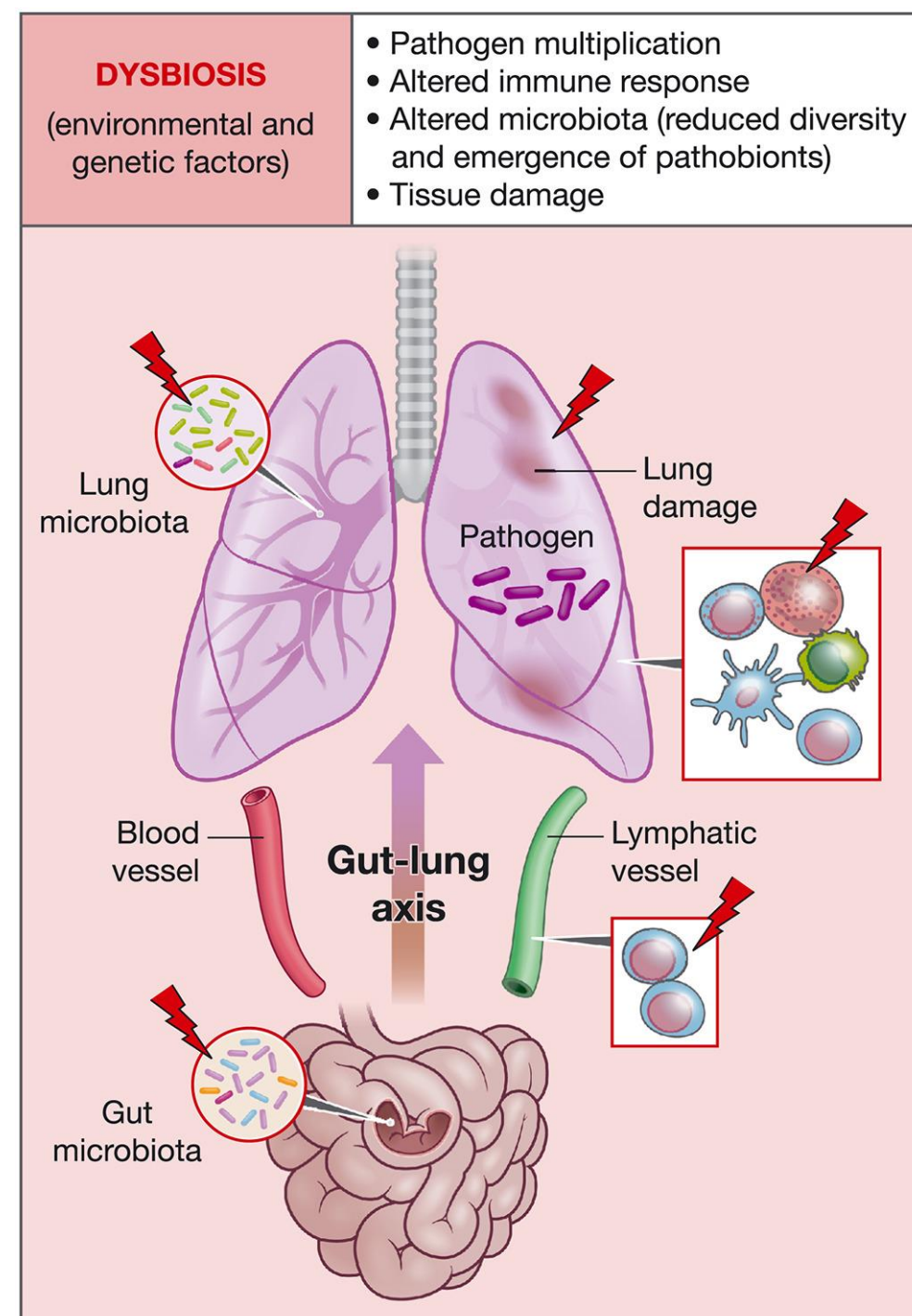
Mostafa HH, et al. Metagenomic Next-Generation Sequencing of Nasopharyngeal Specimens Collected from Confirmed and Suspect COVID-19 Patients. *mBio*. 2020;11:e01969-20.

Fan J, et al. The lung tissue microbiota features of 20 deceased patients with COVID-19. *J Infect*. 2020;S0163-4453:30429-31.

Veza mikrobiota pluća i intestinalnog sistema

- Drugi put je preko mezenterijalnog limfnog sistema to je osnovni put između pluća i creva gde bakterije, njihovi fragmenti ili metaboliti mogu preko crevne barijere doći u sistemsku cirkulaciju i tako do pluća.
- Mikrobiota pluća utiče na imunitet sluznice i doprinosi imunološkoj toleranciji kroz regrutovanje neutrofila, proizvodnju TLR i Th-17.

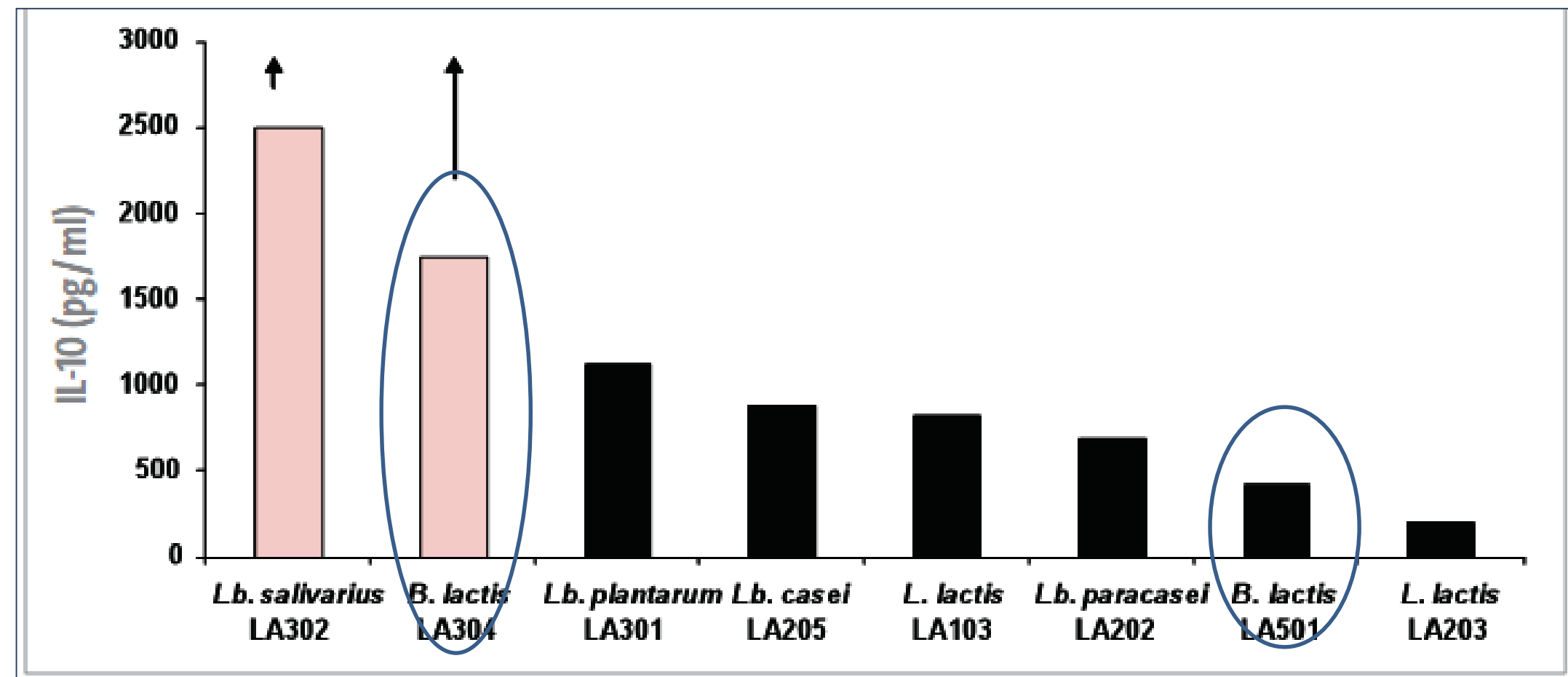

Izbor specifičnih sojeva je ključ imunomodulacije

- Probiotici su živi mikroorganizmi koji imaju višestruku ulogu.
- Mogu ojačati epitelnu barijeru.
- Proizvesti antimikrobne supstance.
- Modelirati reakciju imunskog sistema.

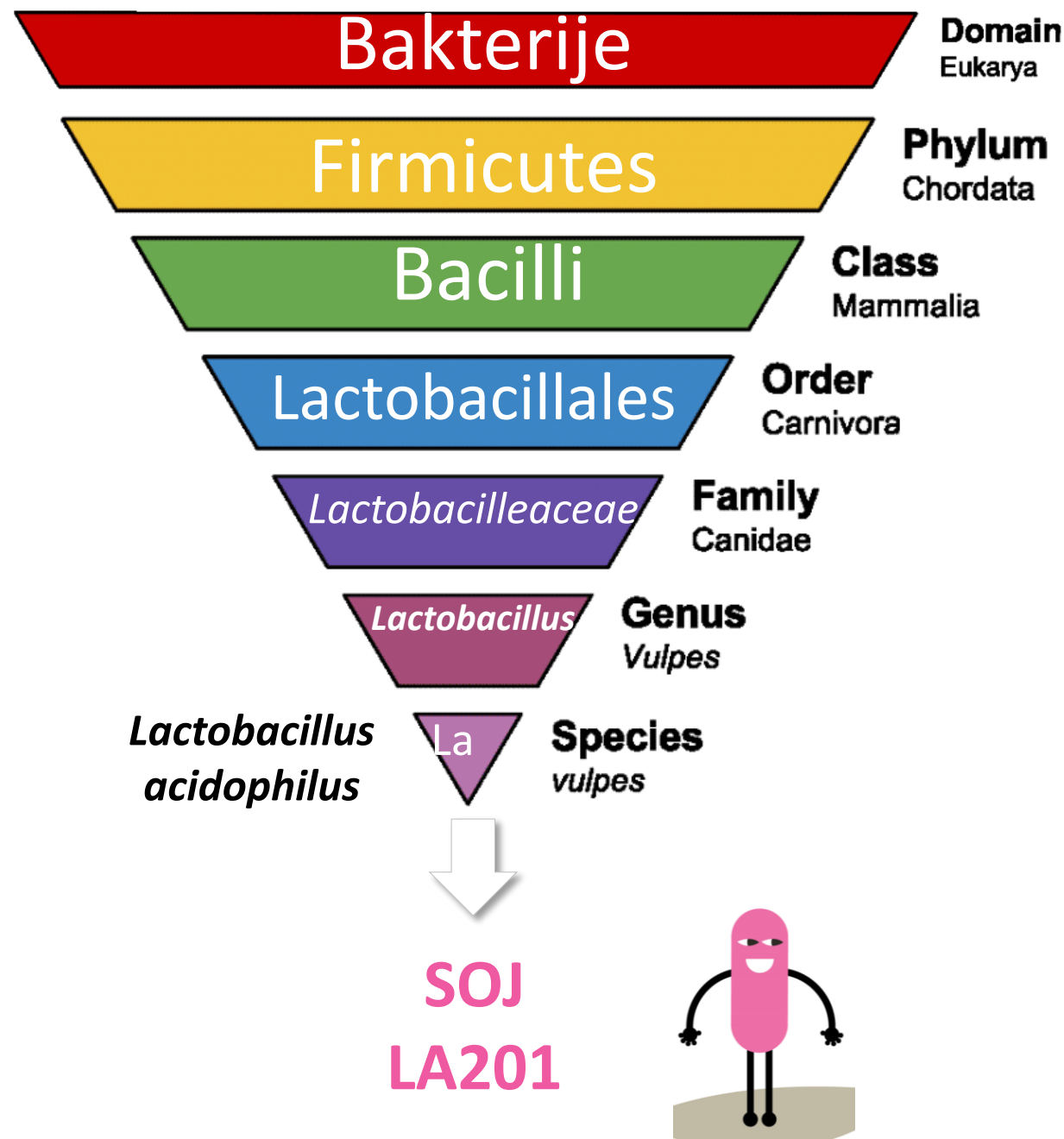
Različiti sojevi iste vrste, Bifidobacterium lactis, mogu imati različita svojstva. B. lactis LA304 stimuliše proizvodnju IL-10 tri puta više od B. lactis LA501.

IL-10 koji proizvode mononuklearne ćelije iz krvi dobijene od zdravih davalaca, nakon inkubacije sa probiotskim sojevima tokom 24 sata. *INSERM, Francuska*

Od suštinskog je značaja poznavati osobine korisnih bakterija, vrstu ali i osobine pojedinih sojeva

Probiotici održavaju homeostazu mikrobiote

Probiotici imaju ključnu ulogu u kontroli homeostaze crevne mikrobiote tako što:

- ✓ Mogu modulirati imunski odgovor sluznice.
- ✓ Podstiču stvaranje antiinflamatornih citokina.
- ✓ Olakšavaju održavanje imunološke tolerancije.

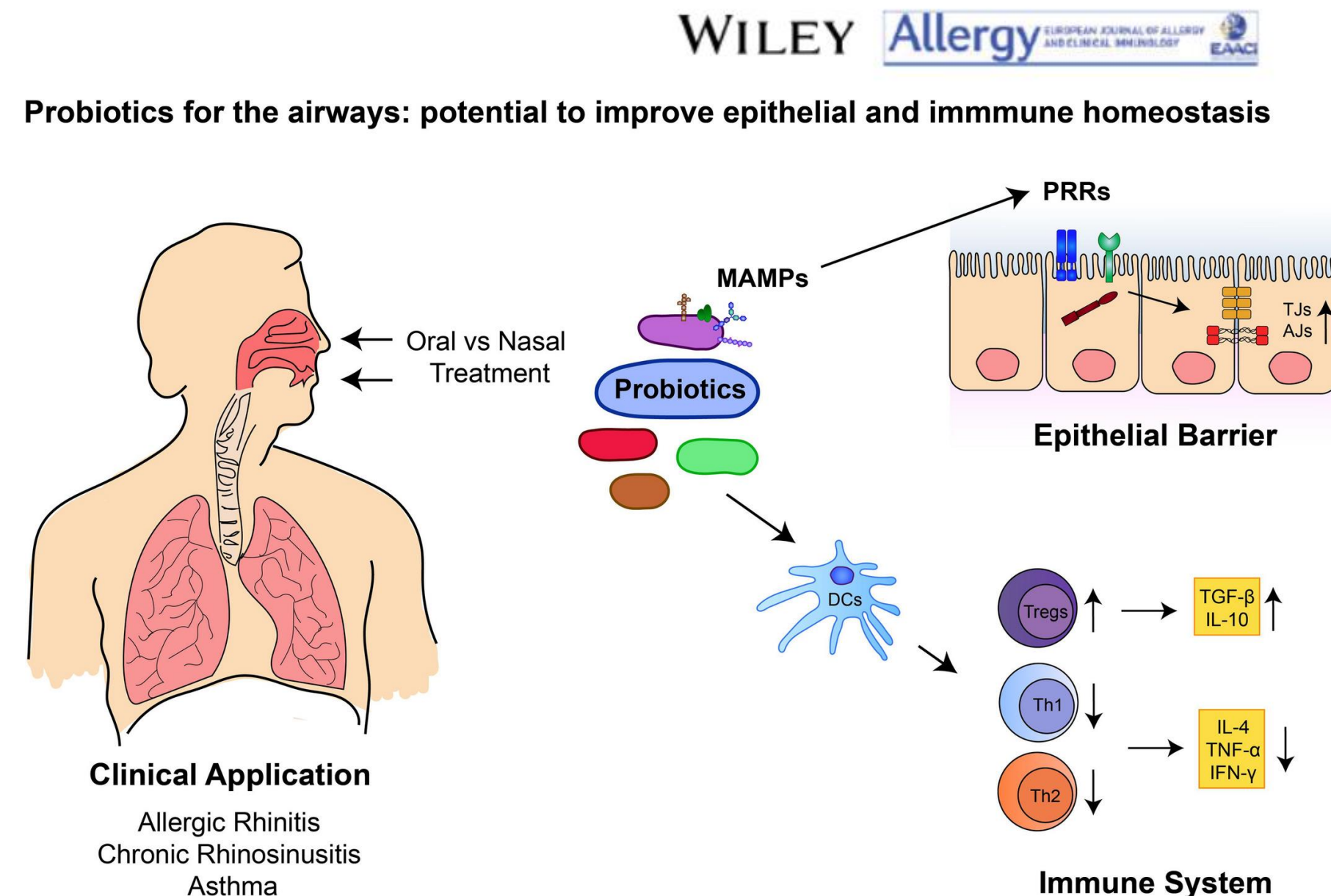
Svaki učinak probiotika zavisi od soja.

Probiotici, alergijski rinitis i astma

- Studije su pokazale da je kod dece koja su lečena specifičnim probioticima došlo do smanjenja Th-2 citokinskog profila, održavajući Th-1 citokinski profil stabilnim.

- *Lactobacillus salivarius* u kombinaciji sa *Bifidobacterium breve* ima sposobnost da:

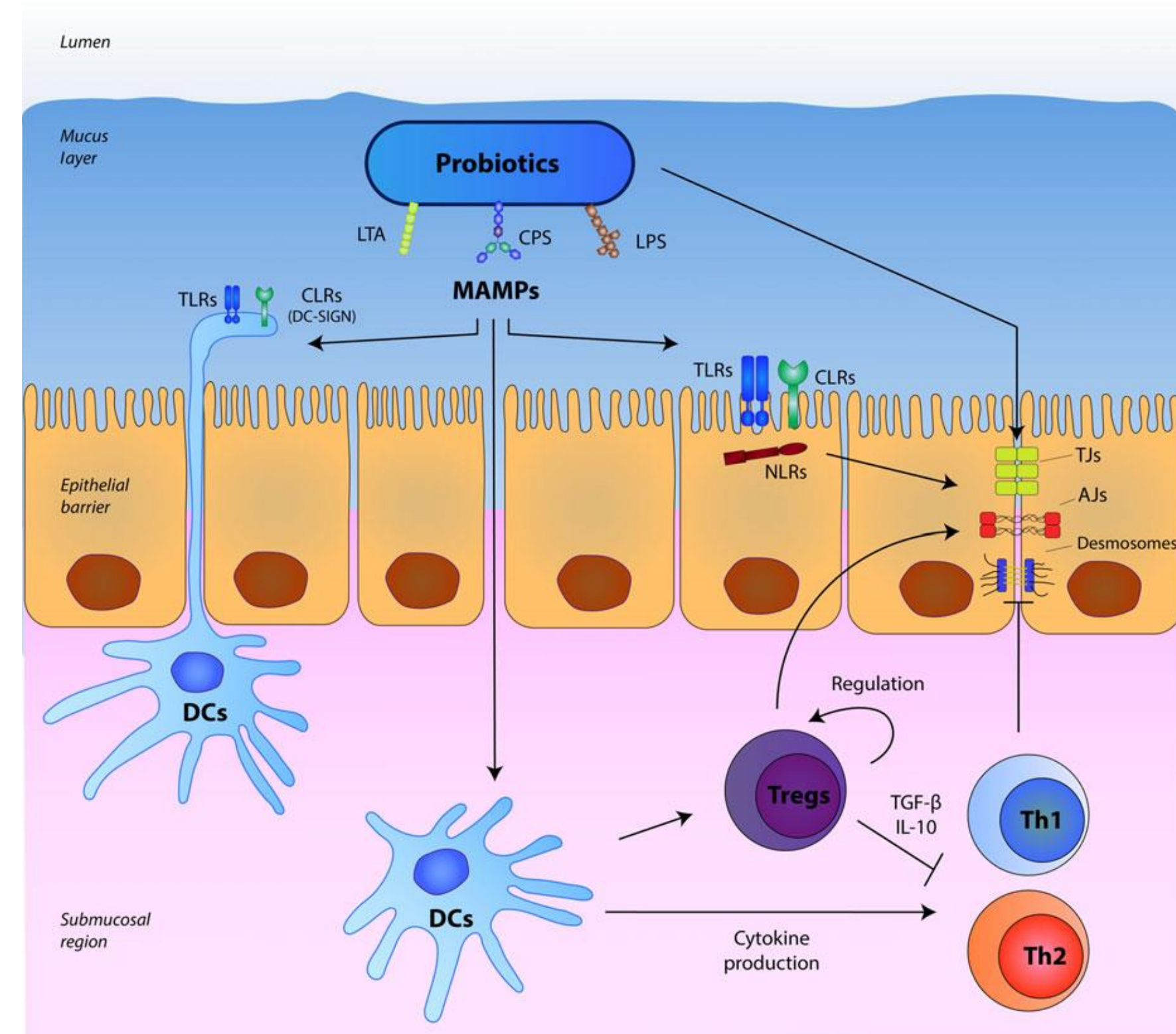
- ✓ Smanji proizvodnju pro Th-2 citokinskog profila.
- ✓ Favorizuje ulogu T helper ćelija.
- ✓ Favorizuje proizvodnju Th-1 pro inflamatornih citokina.

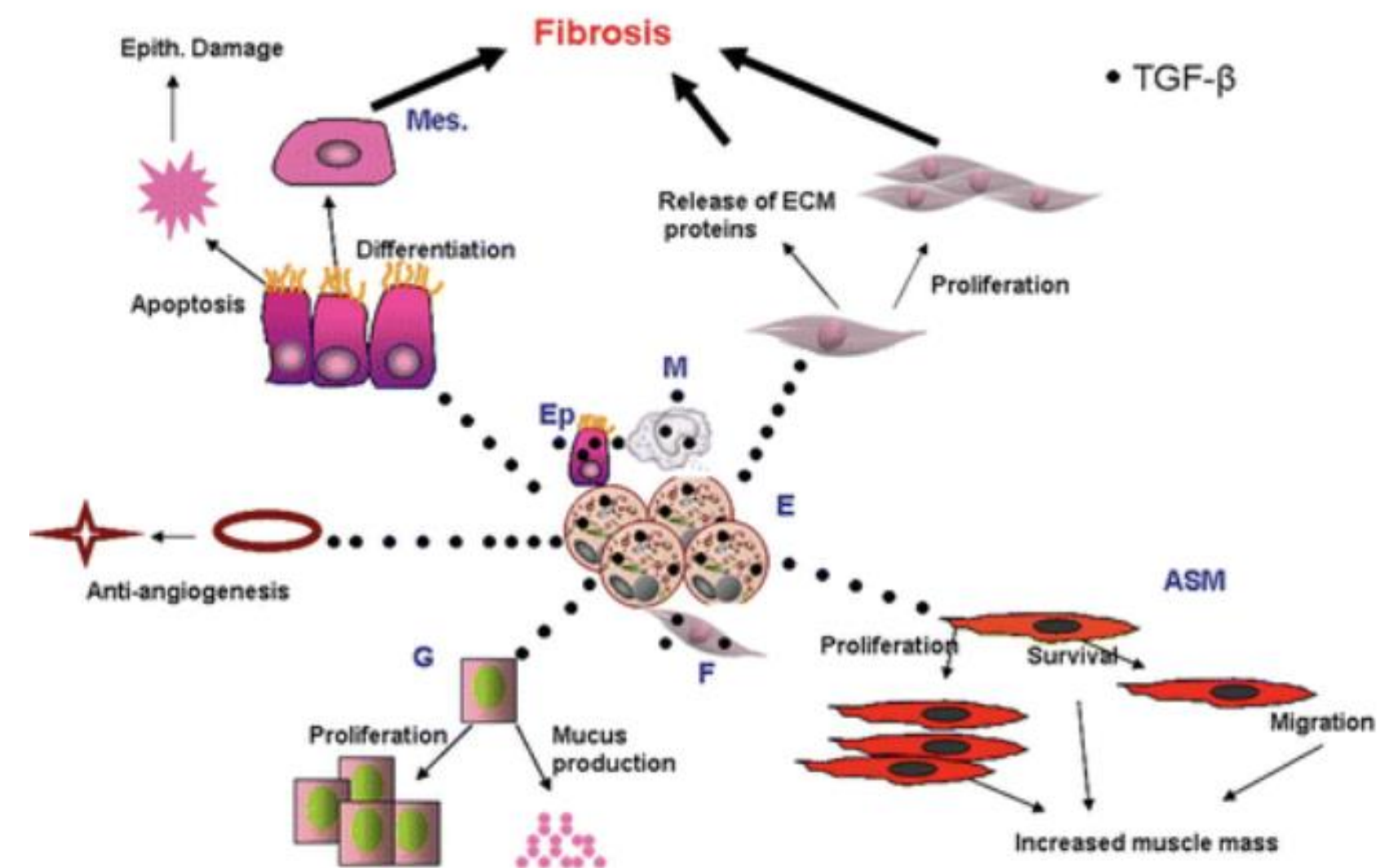
Imunomodulatorni efekti *L. salivarius* i *B. breve*

- ***Lactobacillus salivarius* i *Bifidobacterium breve*** aktiviraju monocite i proizvodnju IL-10 koji je inhibitor proinflammatory citokina IL-4,5.
- Ekspresija IL-10 je smanjena u alveolama makrofaga astmatičara.
- Ovi probiotički sojevi uspjeli su da inhibiraju lučenje proinflammatory citokina, kao što su TGF-beta, IL-13 i IL-17.

Uloga TGF-beta u remodelovanju tkiva u plućima asmatičara

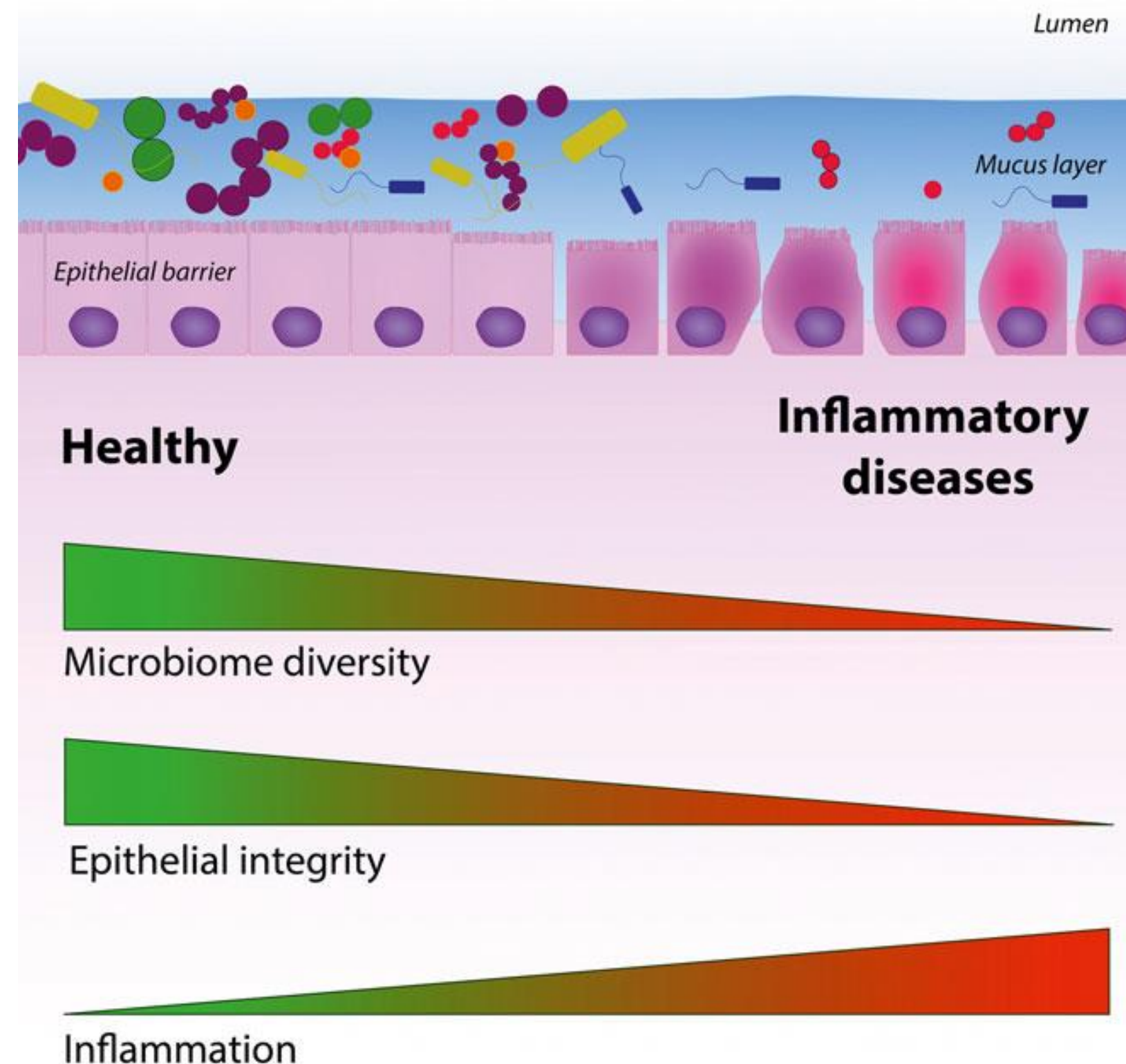
- TGF-beta je jedan od posrednika uključenih u mnoge aspekte upornog zapaljenja i preoblikovanja tkiva u plućima asmatičara.
- Prekomerna sekrecija TGF-beta može dovesti do poremećaja regulacije regulatorne aktivnosti T (TReg) ćelija i na razvoj alergijskih bolesti kod ljudi.

Uticaj imunomodulatornih sojeva na zdravlje

- Prema tome, sposobnost ova dva probiotička soja da regulišu smanjenje sekrecije TGF-beta, IL-13 i IL-17 kod astmatičara može dovesti do rebalansa odnosa Th1 / Th2 i do poboljšanja alergijskih simptoma.
- Zanimljivo je da u brojnim studijama kombinacija ova dva soja u istoj formulaciji izgleda da nadopunjuje imunomodulatornu aktivnost svakog soja.

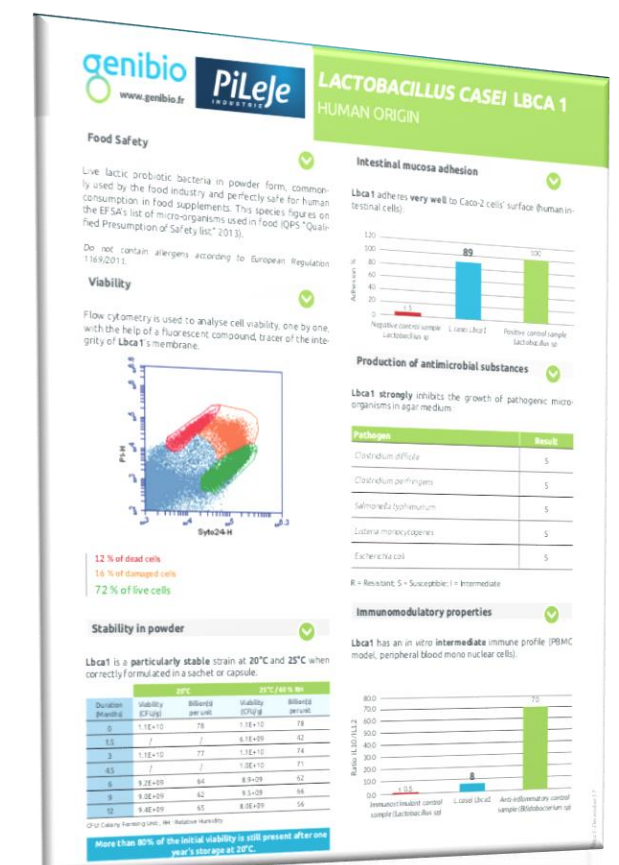

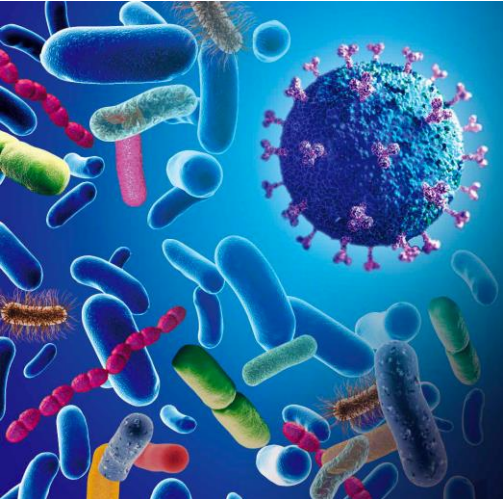
Imunomodulatorni sojevi čine Imunolak

- ***Lactobacillus casei*** indukuje razvoj CD4+T ćelija koje proizvode TGF-beta, IL-10 koji smanjuju IgE proizvodnju.
- Baš ovaj mehanizam može biti od pomoći za ublažavanje simptoma alergijskog rinitisa.

1. ***Lactobacillus salivarius* BL 2201**
2. ***Bifidobacterium breve* BL 3406**
3. ***Lactobacillus casei* BL 2401**

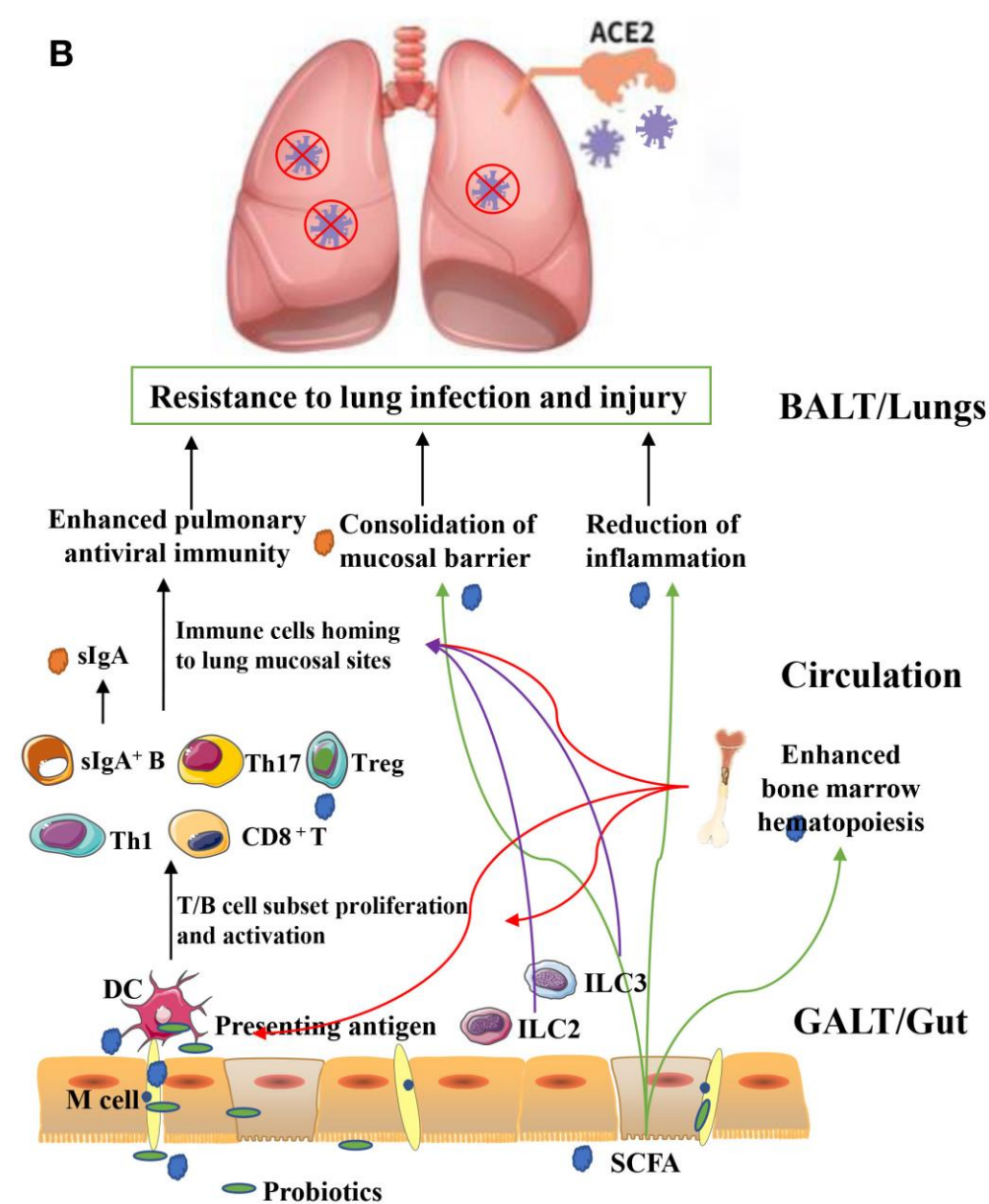
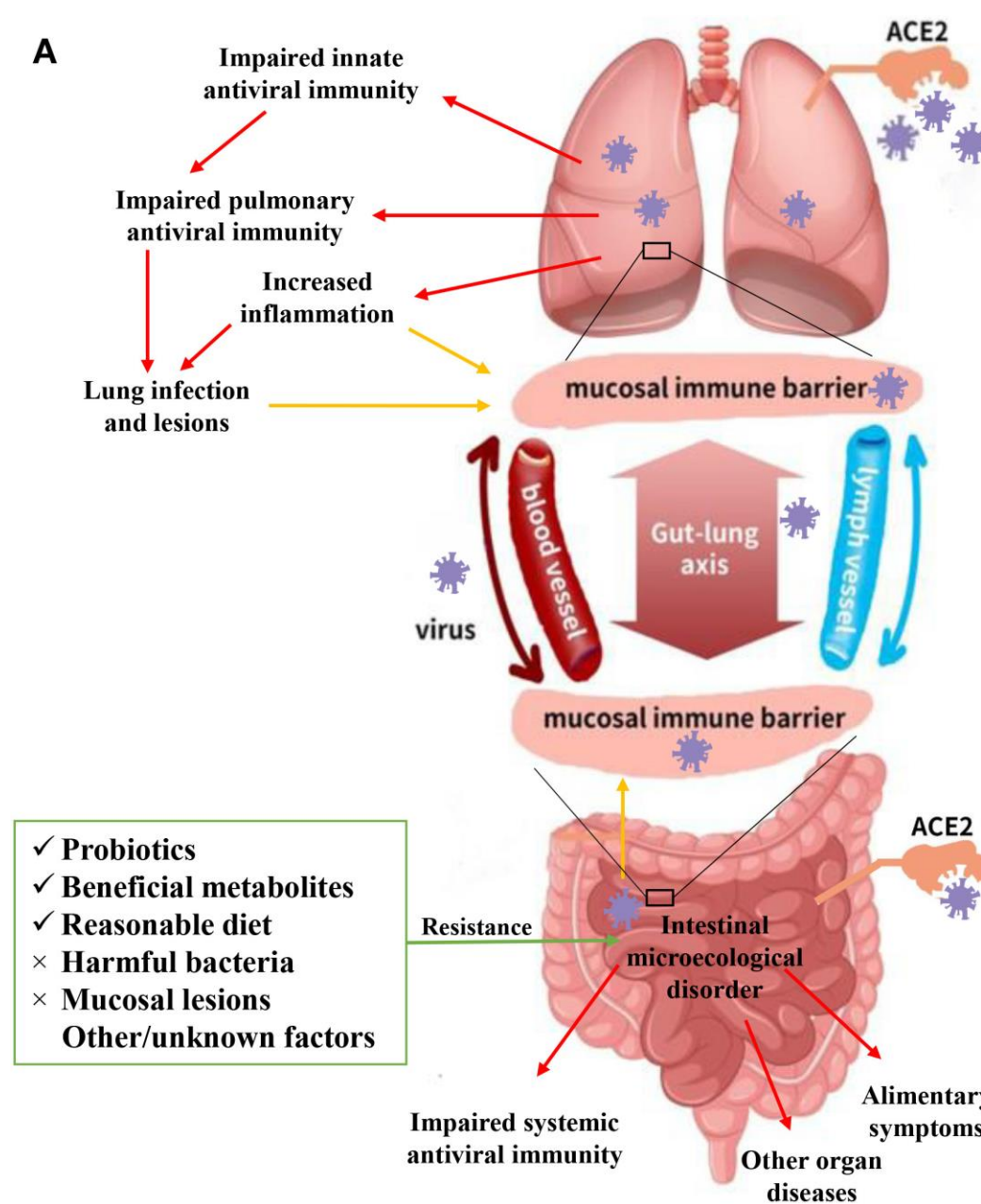

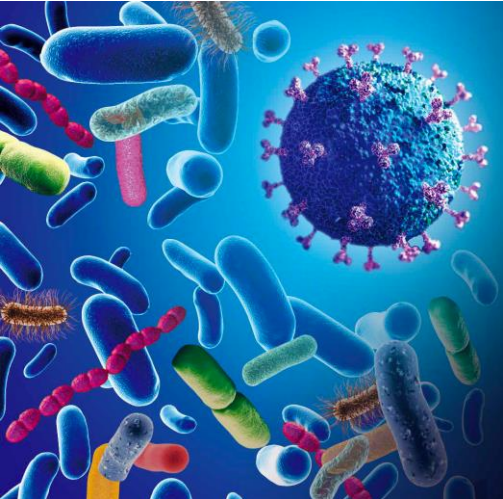

Probiotici - uloga u infekciji SARS-CoV-2

- Pojedini probiotici sprečavaju ulazak virusa u ćeliju i inhibiraju replikaciju virusa u crevima².
- Izveštaji iz Kine ukazuju da bi COVID-19 mogao biti povezan sa crevnom disbiozom koja izaziva zapaljenje i smanjen odgovor na patogene¹.

Probiotici i citokinska oluja

- S obzirom da se citokinska oluja javlja kod mnogih pacijenata sa COVID-19, vrsta modulacije koju vrše probiotici može biti vrlo važna.
- Oralno dati probiotički sojevi doprinose da se uključi imuni odgovor koji potiče od creva - fokalna tačka odbrane tela pojačavanjem dejstva antiinflamatornih citokina (IL-4, IL-10).

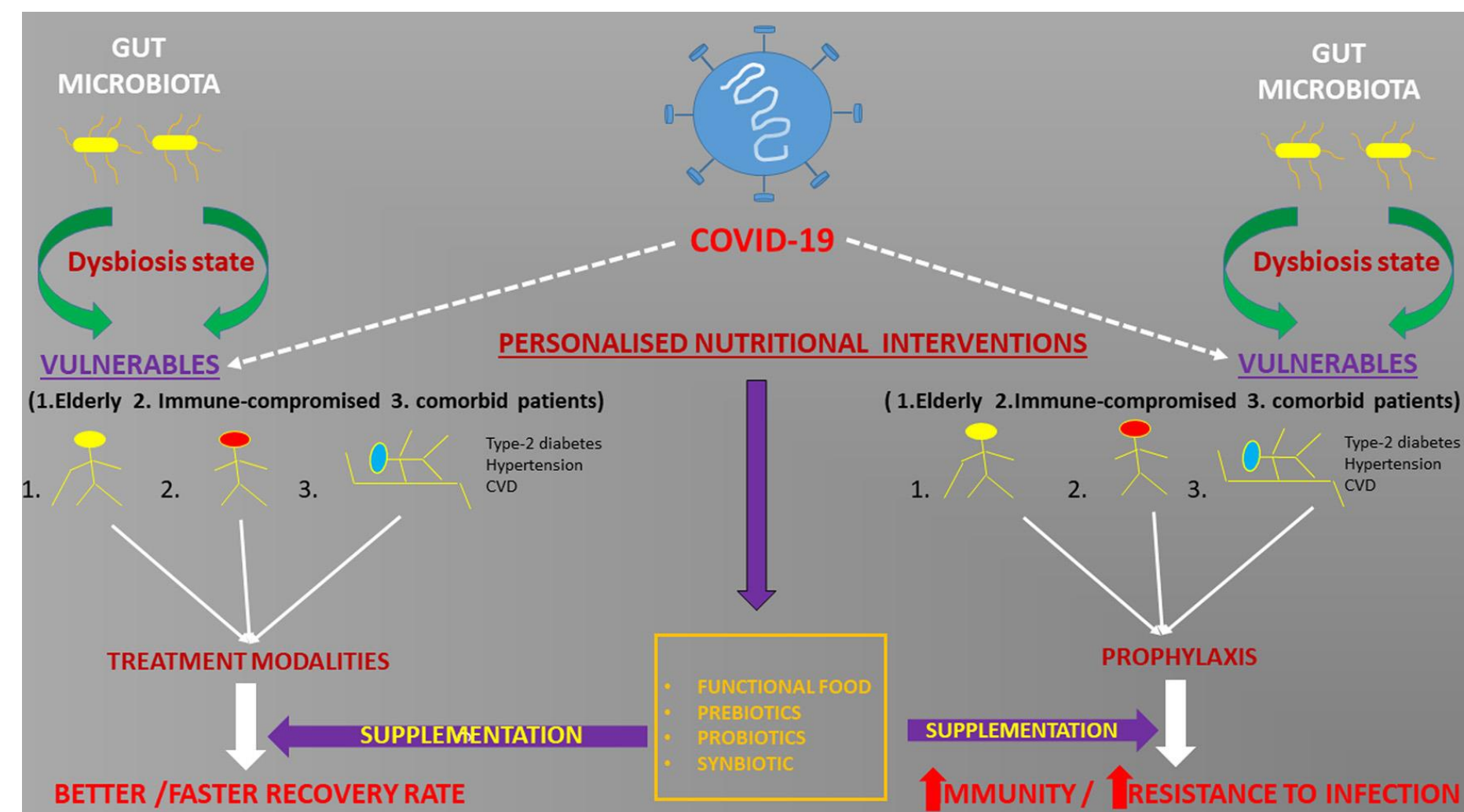
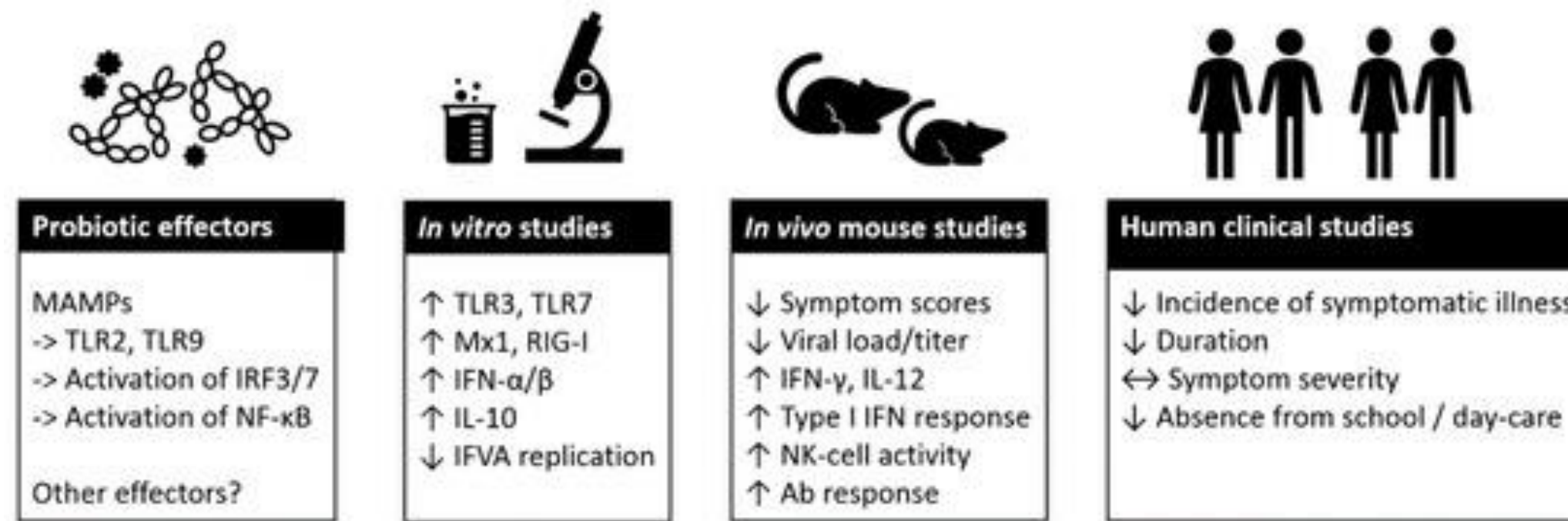

Fig. 1. Personalizovana nutritivna strategija u profilaksi i kao dodatak lečenju COVID-a.

Probiotici stimulišu imunski sistem pluća

- Mikrobiom creva ima kritičan uticaj na sistemski imunski odgovor i imunski odgovor na udaljenim sluzokožama, uključujući i pluća².

- Probiotski sojevi poboljšavaju nivo interferona 1, povećavaju broj i aktivnost antigen prezentujućih ćelija, NK ćelija, T ćelija, kao i nivoe sistemskih i specifičnih antitela u plućima¹.

1. Lehtoranta, L.; Latvala, S.; Lehtinen, M.J. Role of Probiotics in Stimulating the Immune System in Viral Respiratory Tract Infections: A Narrative Review. *Nutrients* **2020**, *12*, 3163. <https://doi.org/10.3390/nu12103163>

2. Schluter, J., Peled, J.U., Taylor, B.P. *et al.* The gut microbiota is associated with immune cell dynamics in humans. *Nature* **588**, 303–307 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41586-020-2971-8>

Ključna uloga bifidobakterija i laktobacila

- Uzimanje određenih bifidobakterija ili laktobacila ima blagotvorno dejstvo na uklanjanje virusa iz respiratornog trakta.

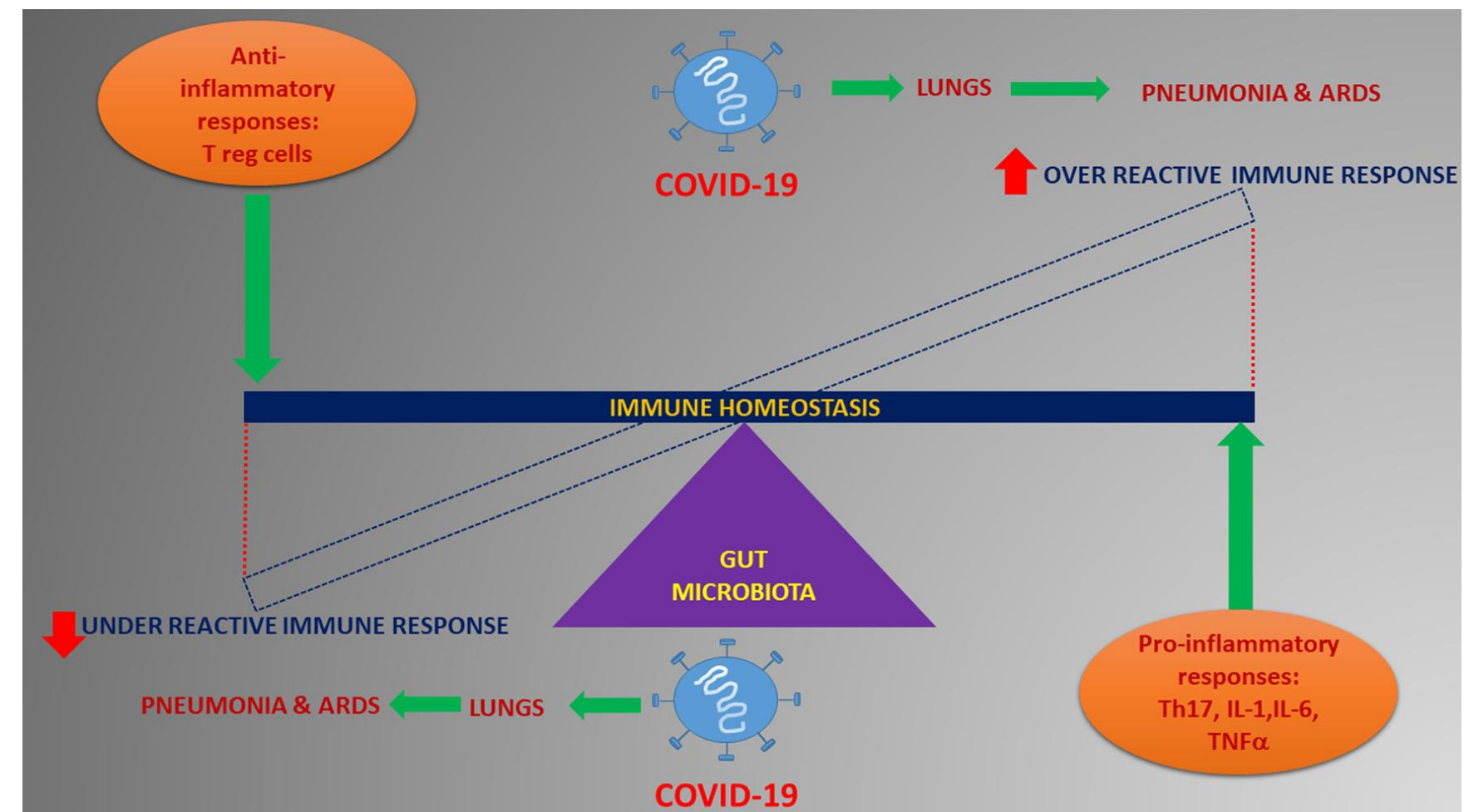

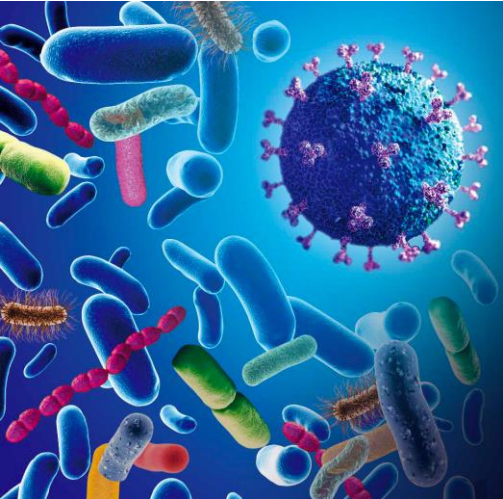
Bifidobacteria

Lactobacilli

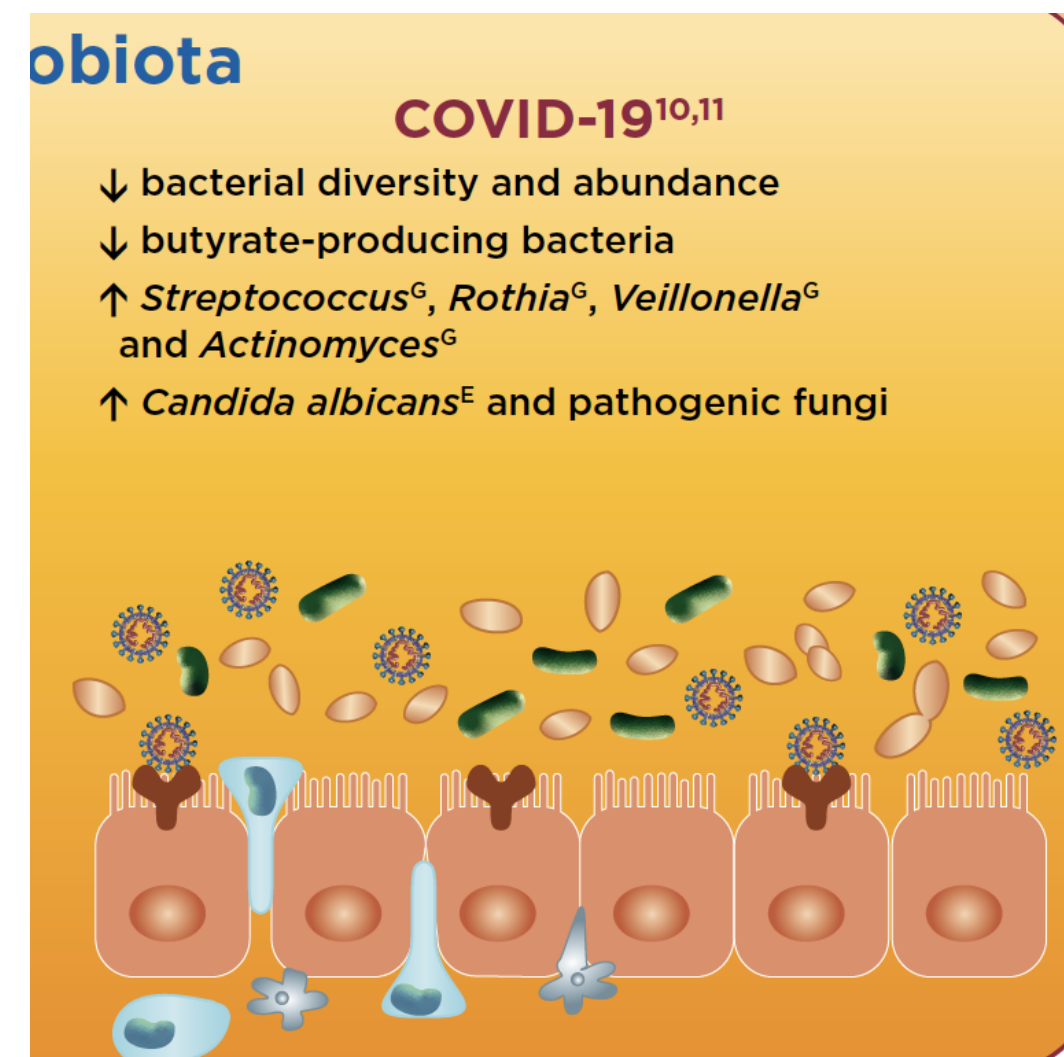
- Postoje i dokazi da probiotički sojevi menjaju dinamičku ravnotežu između proinflamatornih i imunoregulatornih citokina koji dozvoljavaju virusni klirens uz minimiziranje imunološkog odgovora koji dovodi do oštećenja pluća.

Probiotici i virusne respiratorne infekcije

- Oralno primenjeni sojevi probiotika mogu smanjiti incidencu i težinu virusnih respiratornih infekcija¹.
- U vreme kada lekari koriste razne lekove protiv COVID-19 sa različitim uspehom nikako ne treba zaboraviti probiotike koji svakako **mogu doprineti da ne dođe do komplikacije** Covid infekcije ili **mogu skratiti hospitalizaciju** o čemu dokumentuju brojne studije koje su objavljene prvo u Kini a potom i u Americi¹.

1. Baud D, Dimopoulou Agri V, Gibson GR, Reid G and Giannoni E (2020) Using Probiotics to Flatten the Curve of Coronavirus Disease COVID-2019 Pandemic. Front. Public Health 8:186. doi: 10.3389/fpubh.2020.00186

10. Gu S, et al. Alterations of the gut microbiota in patients with COVID-19 or H1N1 Influenza. Clin. Infect. Dis. 2020. Jun 4;ciaa709.

11. Zuo T, et al. Alterations in Fecal Fungal Microbiome of Patients With COVID-19 During Time of Hospitalization until Discharge. Gastroenterology

Hvala na pažnji